

Tēvijas Sargs

Afganistāna Armija palīdz cīņā ar sniegu Uz mērķi ved neatlaidīgs darbs Labākie militārie izgudrojumi 2010. gadā **Ls 0,60**

janvāris

2011

Nr. 1

Latvijas

militārā

hronika,

jaunumi,

fakti,

sasniegumi

militārais žurnāls

Pateicība skautiem un gaidām

2010. gada nogalē Latvijas karavīri Afganistānā saņēma sveicienus arī no Čikāgas gaidām un skautiem. Latviešu guntināš un mazskauti no ASV atsūtīja pašu gatavotas apsveikuma kartītes, jaunajā gadā vēlot prieku, mīlestību un mieru latviešu karavīriem, kuri šobrīd dien ISAF misijā.

Ar saņemtajām apsveikuma kartītēm karavīri izgreznoja atpūtas zonu, kurā uzturas no dienesta pienākumu izpildes brīvajā laikā. Karavīri pateicas bērniem par rūpību un mīlestību, kas palīdzēja radīt svētķu noskaņojumu, atrodoties tālu no mājām.

Kapteine Laila Plātere, ISAF PRT XVI S-1 virsniece.

KARAVĪRI, JŪRNIKI UN ZEMESSARGI !

Mūsu karavīri ir nesuši savu kaujas slavu pāri laikam jau ilgi pirms Latvijas valsts rašanās. Daudzi mūsu cīnītāji ziedojuši savu dzīvību Latvijas brīvībai un neatkarībai ne tikai savā zemē un ne tikai savas valsts armijā. Ne vienmēr kritušie karavīri ir sprasti un to upuris valsts labā iemūžināts.

Latvijā ir daudz piemiņas vietu agrāko laiku cīnītājiem, bet nav piemiņas vietas mūsu laikmeta karavīriem, kuri ir nesuši pašu augstāko upuri Latvijas neatkarības labā, dienot dažādos starptautisko operāciju rajonos.

Karavīri, jūrnieki un zemessargi, pieminēsim savus biedrus, draugus un brāļus — virsleitnantu Oļafu Baumanu, dižkareivjus Gintu Bleiju, Vitāliju Vasiljevu, Edgaru Ozoliņu un Andreju Merkuševu, seržantu Voldemāru Anševicu un kaprāli Dāvi Baltābolu.

Atcerēsimies un godāsim viņus! Diemžēl tāds reizēm ir karavīra liktenis, un ar to ir jārēķinās. Lai mūsu kritušo biedru piemiņa nezustu no tautas atmiņas, mums kopā ir jāuzceļ viņiem veltīts piemineklis.

Sauszemes spēku Kājnieku brigāde ir veikusī vajadzīgos priekšdarbus, un pēc iepriekš izstrādātiem projektiem ir tapis karavīru izvēlēts piemiņas vietas un pieminekļa **projekts** ar izvietojumu Ādažu garnizona teritorijas centrālajā daļā pie ierindas laukuma.

Šī projekta izmaksas ir aptuveni **20 800 lati**.

Ir simboliski un idejiski svarīgi, lai šo naudas apjomu ziedotu mēs — **karavīri, jūrnieki un zemessargi**, kuri turpina mūsu kritušo biedru aizsāktu darbu.

Tāpēc biedrība «Ādažu karavīru klubs»

(reģ. nr. 4000809847) ir atvērusī šim mērķim kontu bankā «Nordea», konta nr. **LV68NDEA0000082925598**, kurā mēs visi varam ziedot ar norādi «NBS kritušo karavīru piemiņas vieta».

Kontaktpersona — biedrības «Ādažu karavīru klubs»

valdes priekšsēdētājs **Andris Grikevics**.

Kontaktārunis — **26341806**

Reģistrācijas apliecība nr. 90001846974
Izdevējs — Rekrutēšanas un Jaunsardzes centrs
Dibinātājs — LR Aizsardzības ministrija
Redakcijas adrese:
K. Valdemāra ielā 10/12, Rīgā, LV-1473
Tālr. 67335383, fakss 67335384
e-mail: redakcija@sargs.lv

<http://www.sargs.lv>

Eiropas Militārās preses asociācijas biedrs

Iespīests v/a «Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra»
O. Vācieša ielā 43, Rīgā
Iespīeduma veids — ofsets
Metiens — 5000 eks.

Galvenā redaktore
Laura Dūša — 67335385
Literārā redaktore
Rasma Priekule — 67335391
Žurnālists
Dāvis Stalts — 67335391
Fotogrāfi
Normunds Mežiņš, Gatis Dieziņš — 67335399
Makets
Aigars Nesters — 67335391

Žurnāla «Tēvijas Sargs» padome:
Krizes vadības departamenta direktors—
politiskais direktors
Jānis Garisons,
Zemessardzes komandieris pulkvedis
Juris Zeibārts,
Militāri publisko attiecību departamenta direktore
Jolanta Vaļēviča.

Red. pārstāvis ASV
V. Kukainis
237 Springmont Road. Northfield,
OH 44067, USA. Tālrunis (330) 467 1232.
e-pasts: dvkukainis@aol.com
Red. pārstāve Vācijā

I. Marx
Tālrunis 89 4530 1802,
e-pasts: iveta_marx@web.de
Red. pārstāvis Kanādā

J. Bilinskis
210-570 Proudfoot Lane,
London, ON N6H 4Z1, Canada.
Tālrunis 519 474 1080
e-pasts: jbilinskis@primus.ca
Red. pārstāvis Austrālijā

J. Vējiņš
17 Inverell Ave., Mt. Waverley, Vic. 3149
Tālrunis 61 3 9802 9913

Redakcijas viedoklis ne vienmēr sakrīt ar autoru viedokli.
Autoru manuskriptus atpakaļ neizsniedz.

Aktuāli **2**

Ārzemju ziņas **4**

Jaunami likumdošanā **6**

Armija palīdz cīņā ar sniegu **8**

1990. gads – Latvijas Republikas
nākamās aizsardzības sistēmas aizsākums **10**

Komandanta maiņa BALTDEFCOL **11**

Pieminot latviešu strēlnieku **12**

Pirmā pasaules kara Ziemassvētku kaujas

Mācību vadības pavēlniecības vēsture **13**

Uz mērķi ved neatlaidīgs darbs **15**

PRT «Maimana» misija noslēgusies **22**

Ahmeda Šaha Masuda armijas
aizmugurē, 1996. gada novembris **24**

Latviešu strēlnieku Ziemassvētku kaujas **28**

Janvārī, pirms divdesmit gadiem **30**

Latvijas smagatlētikai –120 **32**

Ložu šaušanā uzvar cēsnieki **35**

Labākie militārie izgudrojumi
2010. gadā **36**

3

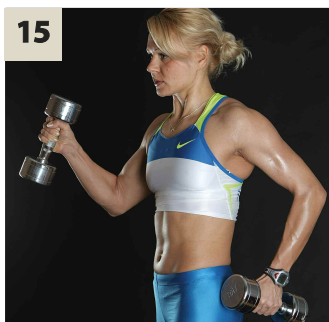
4

8

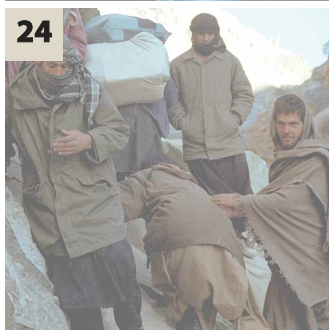
13

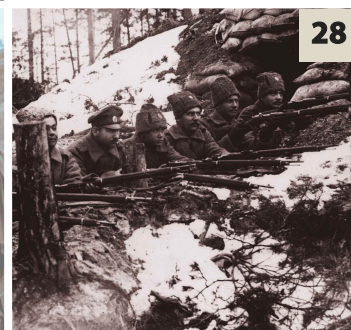
15

22

24

28

30

03. 01. 2011. Aizsardzības ministra Artā Pabrika biroju vadīs Ieva Briede.

Līdz jaunā amata pienākumu pildīšanai I. Briede ir strādājusi vairākos amatos Ārlietu ministrijā — viņa bijusi Latvijas vēstniecības Ungārijā pirmā sekretāre, vēstniecības vadītāja vietniece, Latvijas vēstniecības Ungārijā pagaidu pilnvarotā lietvede, ārlietu ministra biroja vadītāja, Drošības politikas departamenta otrā sekretāre, Eiropas Savienības departamenta otrā sekretāre, Latvijas vēstniecības Grieķijā atašeje — vēstnieka sekretāre, Valsts protokola Ārvalstu vizišu nodaļas atašeje.

I. Briede ir strādājusi arī Aizsardzības ministrijā par Valodu mācību vadības centra vadītājas vietniece, savukārt Zemessardzes štābā ir bijusi Apmācību dienesta vecākā speciāliste.

22. 12. 2010. Latvijā atgriezās vairāk nekā 30 Latvijas karavīru, kuri deviņus mēnešus pildīja dienesta pienākumus kopējā Latvijas un ASV Operacionālās sadarbības padomnieku grupā, tādējādi pabeidzot kārtējo Latvijas kontingenta rotāciju un vairāk nekā divus gadus ilgušo Afganistānas Nacionālās armijas vienības vadības un karavīru apmācības posmu šīs valsts austrumu provincēs.

Uzrunājot karavīrus, aizsardzības ministrs Artis Pabriks uzsvēra, ka «Afganistānas armijas apmācība ir būtisks solis sabiedroto spēku uzdevumu izpildē, kas paredz spēku izvešanu, nodot drošības kontroli Afganistānas armijas un citu drošības institūciju rokās». Vērtējot uzdevuma izpildi, aizsardzības ministrs sacīja: «Šis ir bijis viens no sarežģītākajiem uzdevumiem Latvijas armijas vēsturē, un esmu gandarīts, ka esam to godam paveikuši.»

Savus uzdevumus padomnieku grupas karavīri galvenokārt veica Pakistānas pierobežas provincēs Afganistānas austrumos, kas ir viens no bīstamākajiem nemieru pārņemtās valsts reģioniem, tādējādi Latvijas un ASV karavīriem nācās sniegt arī operacionālo atbalstu, piedaloties tajās kaujas operācijās, kuras savā atbildības rajonā veica apmācāmais Afganistānas Nacionālās armijas bataljons.

16. 12. 2010. Aizsardzības ministrs Artis Pabriks piedalījās Baltijas valstu aizsardzības ministru sanāksmē Tartu lgaunijā.

Tikšanās laikā A. Pabriks ar koleģiem pārrunāja NATO gaisa telpas patrulēšanu Baltijas valstīs pēc 2014. gada, jo saskaņā ar pašreizējo vienošanos šī misija ir plānota līdz minētā gada beigām.

Amatpersonas bija vienisprātis par to, ka Baltijas valstīm nepieciešama ciešāka sadarbība aizsardzības jomā un ka jāveicina Baltijas valstu un Eiropas ziemeļvalstu sadarbība.

Ministri arī vienojās par kopīgu iepirkumu veikšanu aizsardzības sistēmas vajadzībām pēc vienotiem standartiem. Tas veicinātu izmaksu samazināšanu un mazinātu korupcijas draudus.

7. janvārī Valsts prezidents Valdis Zatlers tikās ar Jaunsardzes pārstāvjiem. Šis ir viens no Valsts prezidenta patronāžas projektiem, kuru viņš atbalsta, lai veicinātu jaunatnes patriotisko audzināšanu un saturīgu brīvā laika pavadīšanu.

2010. gada NBS čempionāts telpu futbolā

16.—17. 2010. VAMOIC lielajā sporta spēļu zālē norisinājās NBS čempionāts telpu futbolā, kurā piedalījās 12 komandas no dažādām NBS vienībām. Spraīga cīņa norisinājās spēlē par 5. vietu starp SzS 1. KB un NBS Apvienotā štāba komandām, kur pēc ilgstošas soda sitienu sērijas uzvaru izcīnīja Apvienotā štāba komanda. Par uzvarētājiem kļuva 2009. gada čempioni — NBS Kājnieku skolas komanda, otro vietu izcīnīja ZS 25. KB, bet trešo vietu — ZS 34. artilērijas bataljona komanda.

Sagatavojis virsleitnants Guntars Belkovskis.

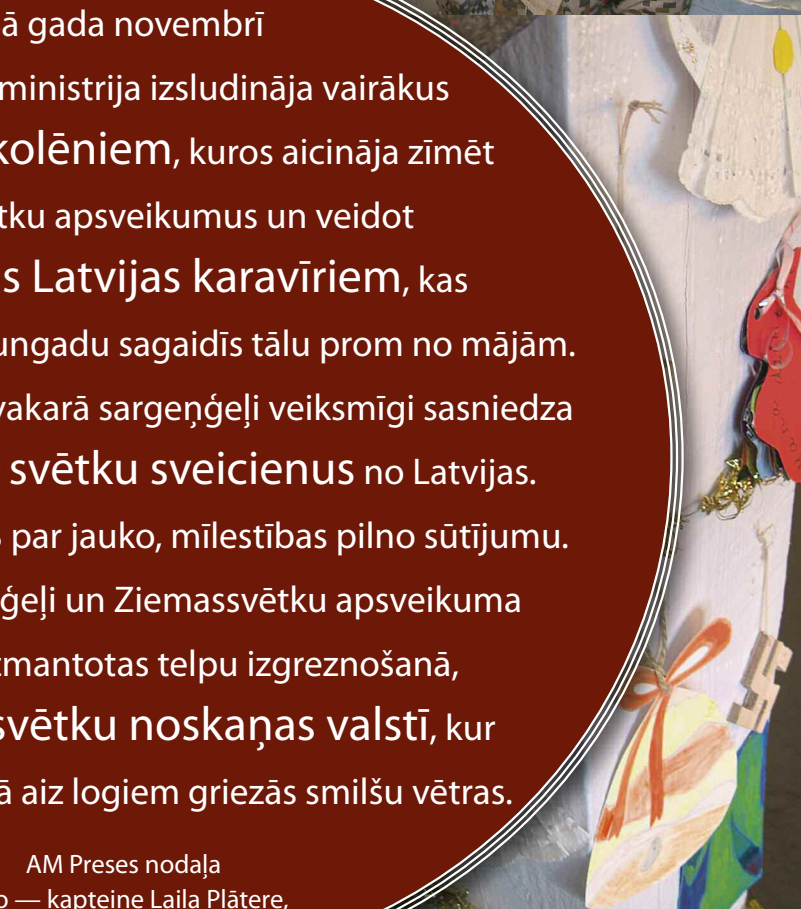
Par latviešu virsnieku likteņiem Baigajā gadā

2010. gada 17. decembrī notika Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas un Latviešu virsnieku apvienības organizēta zinātniska konference, lai izvērtētu kopīgā zinātniskās pētniecības projekta «Latviešu virsnieku likteņu gaitas izpēte pēc 1940. gada 17. jūnija notikumiem» rezultātus un pieminētu vairāk nekā 1000 bojāgājušos latviešu virsniekus.

Latvijas armijas virsnieku dzīves gaitu apkopojums dos iespēju plašai sabiedrībai iepazīties ar šo karavīru likteņiem un palīdzēs izprast Latvijas armijas pamatvērtības, to aktualitāti arī NBS karavīriem.

1991. gada 26. oktobrī tika atjaunota Latviešu virsnieku apvienības darbība Latvijā un par tās biedriem tika uzņemti 38 latviešu virsnieki, no kuriem daudzi bija ar rojuši latviešu leģiona rindās vai tika represēti un izsūtīti uz soda nometnēm.

Projekta izpildītāji būs pateicīgi visiem, kas palīdzēs pilnveidot un precizēt informāciju par latviešu virsnieku likteņiem. Informāciju iekļaus pētnieciskā projekta turpmāko gadu pārskatos. Vēlmi palīdzēt var pieteikt pie projekta vadītāja NAA AZPC profesora, atv. plkv. Jaņa Meldera (janis.melderis@mil.lv, tālr. 67076885, 26372483).

Šā gada novembrī
Aizsardzības ministrija izsludināja vairākus
konkursus skolēniem, kuros aicināja zīmēt
Ziemassvētku apsveikumus un veidot
sargeņģeļus Latvijas karavīriem, kas
Ziemassvētkus un Jaungadu sagaidīs tālu prom no mājām.
Ziemassvētku priekšvakarā sargeņģeļi veiksmīgi sasniedza
Afganistānu, nesot svētku sveicienus no Latvijas.
Karavīri pateicas par jauko, mīlestības pilno sūtījumu.
Bērnu veidotie eņģeļi un Ziemassvētku apsveikuma
kartītes tika izmantotas telpu izgreznošanā,
radot Ziemassvētku noskaņas valstī, kur
sniegputeņa vietā aiz logiem griezās smilšu vētras.

AM Preses nodaļa
Foto — kapteine Laila Plātere,
ISAF PRT XVI S-1 virsniece.

Igaunija

Igaunijas valdības sēdē 2010. gada decembra beigās tika apstiprināta jauna uzņemošās valsts atbalsta koncepcija (*Host Nation Support concept*), ko izstrādāja Aizsardzības ministrijas darba grupa sadarbībā ar citu resoru pārstāvjiem. Koncepcijā ir noteikts, kā jārikojas Igaunijas Aizsardzības spēkiem un valsts iestādēm (Iekšlietu ministrijai, Ārlietu ministrijai, Ekonomikas un komunikāciju ministrijai, Sociālo lietu ministrijai, Finanšu ministrijai), lai miera laikā, krīzes vai kara apstākļos plānotu un organizētu sabiedroto spēku apakšvienību uzņemšanu. Koncepcijā arī iekļauti rīcības pamatprincipi un saistības, kas jāievēro gan uzņemošās valsts vadošajai komitejai, gan NATO spēku pavēlniecībai, gan tās valsts militārajām vienībām, kuras ieradiesies Igaunijā.

Igaunijas aizsardzības ministrs Jāks Āvikso uzsvēris, ka mūsdienās valsts nacionālā aizsardzība ir vienādā mērā balstīta uz nacionālo aizsardzības spēju attīstību un NATO kolektīvo aizsardzību. Salīdzinājumā ar veco koncepciju (2003. gada redakcija) jaunais dokuments ir mūsdienīgāks un ar elastīgāku pieeju. Tajā ņemtas vērā izmaiņas, kas valsts ārējās un iekšējās drošības jomā notikušas pēdējos septiņos gados. Jaunajā koncepcijā ir skaidri formulēti uzdevumi armijai un valsts iestādēm, turpreti 2003. gada dokumentā visa uzmanība tika veltīta NATO uzdevumu un saistību aprakstam. Būtiskus uzlabojumus koncepcijā izdevies veikt, balstoties uz pieredzi, kas iegūta Baltijas valstu un ASV kopīgo militāro mācību «*Baltic Host 2009*» un «*Baltic Host 2010*» laikā.

Dānija

Dānijas Aizsardzības ministrija no ASV iegādāsies 12 daudzmērķu helikopterus «*MH-60R Seahawk*», un darījuma summa būs gandrīz divi miljardi dolāru. Līguma ietvaros Dānija ir papildus pasūtījusi 27 helikopteru «*Seahawk*» dzinējus, sakaru līdzekļus, lielu skaitu rezerves daļu, instrumentus, tehnisko dokumentāciju un speciālas iekārtas helikopteru apkopei.

ASV pretzemūdeņu helikopteri «*Seahawk*» šaušanas laikā.

Divmotoru helikopters «*MH-60R*» spēj pārvietoties ar ātrumu līdz 340 km/h un pārvarēt 840 kilometru attālumu bez degvielas papildināšanas. «*Seahawk*» celtspeja ir līdz trim tonnām, uz ārējām piekarēm helikopters var vest torpēdas un pretkuģu raķetes. Šie pretzemūdeņu helikopteri ir aprīkoti arī ar sonāriem un zemūdeņu atklāšanas sistēmām, un tiem ir moderni komunikācijas līdzekļi, kas nodrošina nepārtrauktus sakarus ar kuģiem.

Čehija

Čehijas Aizsardzības ministrija pieņēmusi lēmumu uz 6—12 mēnešiem atlikt automātisko trieciensauņu iegādes programmu Bruņoto spēku vienībām, kas piedalās kaujas operācijās.

2010. gada februārī Čehijas AM izsludinātajā konkursā uzvarēja vietējais ieroču ražošanas konsorcijs «*Česká zbrojovka*»/«*Meopta*», kas saņēma pasūtījumu piegādāt Afganistānā dislocētajām Čehijas BS vienībām 6687 standarta un 1250 sāsināta stobra trieciensauņtenes «*CZ 805 BREN A1*» (NATO standarta patrona 5,56'45 mm). Pasūtījums ietver arī 397 zemstobra granātšāvējus (40 mm kalibrs) ar municiju, 1386 naktsredzes ierīces, 7937 kolimatora tēmēkļus un

1386 lāzertēmēkļus. Līguma kopējā summa ir aptuveni 70 miljoni dolāru.

Komentējot trieciensauņu «*CZ 805*» pirkuma līguma termiņa izmaiņas, Čehijas AM pārstāvji uzsvēruši, ka šāds lēmums pieņemts ne vien finanšu deficīta dēļ, bet arī tehnisko nepilnību dēļ, kuras tika atklātas, veicot ieroču praktisko izmēģināšanu. Ieroču ražotāju pārstāvji nenoliedz, ka trieciensauņiem patiešām esot dažas tehniskās problēmas, kuras drīzumā tikšot novērstas. Neskatoties uz izpildes termiņa izmaiņām, Čehijas militārais resors neplāno mainīt nedz līguma summu, nedz produkcijas nomenklatūru un skaitu.

Pašlaik Čehijas BS štata strēlnieku ierocis ir trieciensauņene «*CZ vz 58*», kuru kompānija «*Česká zbrojovka*» ir izstrādājusi pērnā gadsimta piecdesmito gadu beigās, pielāgojoties padomju laika 7,62 mm kalibra municijai. «*CZ vz 58*» ražošana tika pārtraukta jau 1988. gadā.

Trieciensauņene «*CZ 805 BREN A1*», kas aprīkota ar zemstobra granātšāvēju, naktsredzes ierīci un infrasarkanu tēmēkli.

Vācija

Vācijas Aizsardzības ministrija pieņēmusi lēmumu pilnveidot nacionālo pretgaisa aizsardzības (PGA) sistēmu, iekļaujot tajā jaunus radarus «*Ground Master 400*» (*GM400*). Šo tehniku ražos kompānijas «*Thales*» filiāle, kas atrodas Francijā. Saskaņā ar iepirkuma līgumu Vācijas Gaisa spēki saņems sešas jaunās PGA sistēmas līdz 2015. gadam.

GM400 sastāvdaļa — radara antena.

Jaunie radari *GM400* aizstās šobrīd apbruņojumā esošos novecojušos PGA kompleksus, kas arī ražoti kompānijā «*Thales*», taču tie jau ir nokalpojuši vairāk nekā 30 gadus. *GM400* nodrošina gaisa telpas novērošanu 400 km rādiusā, un radara tehniskais aprīkojums ataino gaisa objektu izvietojuma trīs dimensiju kartē. Speciāli Vācijas GS vajadzībām jaunie

radari papildus ir komplektēti ar lidojošo objektu identifikācijas moduli un sistēmu, kas šķiro lidaparātus pēc principa «savš — svešais».

Jaunajiem radariem ir raksturīgs liels intervāls starp tehniskajām apkopēm, proti, šie radari var nepārtraukti piecus mēnešus atrasties 24 stundu dežūrā, un tikai tad ir nepieciešams veikt 2—3 stundu apkopi, lai nepieļautu kļūmes tehnikas darbībā. *GM400* ir uzbūvēts pēc moduļu principa, respektīvi, šī tehnika ir ļoti mobila, jo to var operatīvi izvēst vai salikt transportēšanai uz citu vietu. Visas radara *GM400* sastāvdaļas satīpst divos standarta kravas konteineros.

Nīderlande

Nīderlandes Aizsardzības ministrija plāno tuvāko četru gadu laikā veikt Bruņoto spēku štatu samazināšanu par 10 000 cilvēku (līdz 58 800). Štatu samazināšanas mērķis ir panākt līdz 2015. gadam līdzekļu ekonomiju viena miljarda eiro apmērā. Šādu uzdevumu militārajam resoram ir noteicis Ministru kabinets, kurā 2010. gada rudenī apstiprināts jauns sastāvs.

Komentējot plānoto finansējuma apcirpšanu, Nīderlandes aizsardzības ministrs Hanss Hillens ir aicinājis valdību atkārtoti izvērtēt pretrunas starp valsts vēlmi turpināt sūtīt savus karavīrus starptautiskās misijās un centieniem ekonomēt uz militārā budžeta rēķina. Pēc ministra teiktā, vispirms nepieciešams definēt valstiskās prioritātes, un tikai tad jāplāno militārā budžeta samazināšanas

robežas. H. Hillens darīja zināmu, ka 2011. gada sākumā tiks izstrādāta jauna bruņoto spēku stratēģija un ne agrāk kā martā varētu tikt pieņemts galīgais lēmums par militārā resora budžeta samazināšanas apjomu.

Salīdzinājumam jāmin, ka pirms 20 gadiem Nīderlandes armijā bija 260 000 militārpersonu, bet militārais budžets veidoja 2,7% no valsts iekšzemes kopprodukta (IKP). 1997. gadā Nīderlandes militārais budžets samazinājās zem 2% no IKP, bet tagad AM finansējums vairs nepārsniedz 1,4% no IKP. Pašlaik Nīderlandei — tāpat kā lielākajai daļai Eiropas valstu — ir jārisina līdzīga dilemma. No vienas puses, pasaulē arvien pieaug drošības draudi un rodas jauni riski un izaicinājumi — un tas viss ir jāatspoguļo nacionālajās drošības stratēģijās. No otras puses, finanšu krīzes dēļ tiek būtiski apcirpsts spēka resoru finansējums, kas neļauj īstenot reālajai situācijai adaptētajās drošības stratēģijās noteiktos drošības pasākumus.

Lielbritānija

Lielbritānijai ir viena no kaujas spējīgākajām armijām Eiropā, taču pasaules finanšu krīzes dēļ Karaliskos bruņotos spēkus skar vērienīgi ekonomijas pasākumi, pildot prasības, kas iekļautas 2010. gada oktobrī pieņemtajā Nacionālās drošības stratēģijā. Viens no ekonomijas pasākumiem paredz turpmāko 18 mēnešu laikā bruņutehnikas skaitu samazināt par 2798 vienībām — to skaitā neierindas plānots izslēgt (iekonservēt, pārdot vai utilizēt) 1200 kaujas — izlūkošanas bruņumašīnas «Alvis CRV(T)», 1400 bruņutransportierus «BAE Systems Bulldog» un «FV430», kā arī 198 bruņumašīnas «BAE Vector». Tā sauktajā ilgtermiņa rezervē plānots nodot arī vairākus simtus kājnieku kaujas mašīnu «FV510 Warrior».

Britu bruņutransportieris «FV430».

Visu minēto plānu realizācija ļaus Aizsardzības ministrijai nākamo piecu gadu laikā ietaupīt aptuveni 7,7 miljardus dolāru.

Pie lielākajiem ekonomijas pasākumiem ir pieskaitāmi arī plāni 10 gadu laikā iznīcinātāju parku samazināt uz pusi. Pašlaik Karalisko gaisa spēku (KGS) sastāvā ir 12 eskadriļas, bet uz 2020. gadu, iespējams, paliks tikai sešas — pa 20—25 lidmašīnām («Eurofighter Typhoon», «Lockheed Martin F-35 Lightning II») katrā. «Liekos» iznīcinātājus «Typhoon» plānots pārdot, jo to modernizācija un atstāšana ierindā izmaksātu pārāk dārgi.

Iznīcinātājs «Lockheed Martin F-35 Lightning II».

Jāatzīmē, ka iznīcinātāju parka nepārtraukta samazināšana Lielbritānijā notiek jau pēdējos 20 gadus. Piemēram, 1990. gadā KGS sastāvā bija 33 iznīcinātāju eskadriļas. 2003. gadā iznīcinātāju eskadriļu skaits tika samazināts līdz 17, bet šobrīd — jau līdz 12.

Spānija

2011. gadā Spānijas militārais budžets tiks samazināts par kopumā 7% (līdz 7,156 miljardiem eiro) salīdzinājumā ar 2010. gadu. Jāatzīmē, ka militārajā budžetā nav atspoguļots finansējums, kas tiek atsevišķi piešķirts dalībai ārvalstu militārajās misijās.

Vislielākais finansējuma samazinājums 2011. gadā skars tieši Aizsardzības ministriju, bet atlikušo naudu nāksies iekonomēt visiem trim Bruņoto spēku (BS) veidiem un galvenajam štābam. Vairāk nekā puse no

2011. gadā plānotās līdzekļu ekonomijas tiks panākta, samazinot izmaksas personāla uzturēšanai. Toties kā prioritārās jomas Spānijas BS šogad būs bruņojuma sistēmu materiāli tehniskais un kaujas dežūru nodrošinājums, kā arī personāla drošība un valsts starptautiskās saistības ārvalstu operācijās. Tāpat 2011. gadā finansējums netiks apgriezts galvenajām valsts bruņojuma modernizācijas programmām (militārās transporta lidmašīnas A-400M, iznīcinātāji «EF-2000 Typhoon», triecienhelikopteri «Tiger», lielle sargkuģi BAM (Buque de Accion Maritima), tanki «Leopard-2E» kājnieku kaujas mašīnas «Pizarro» u. c.).

ASV

ASV Kongresa abas palātas 2010. gada decembrī apstiprinājušas militārā budžeta projektu 2011. gadam — 725 miljardu dolāru apmērā (tajā skaitā 158,7 miljardi dolāru ārvalstu militāro operāciju finansēšanai). Tagad budžeta projekts vēl jāizskata un jāparaksta prezidentam Barakam Obamam.

Pentagona budžeta projektā 2011. gadam paredzētais finansējums ir vislielākais, vērtējot laika periodu kopš 1945. gada. 2010. gadā militārais budžets bija 636 miljardi dolāru. Salīdzinot visas pasaules valstu militāro budžetu kopsummu, 2010. gadā ASV militārie izdevumi veidoja 47% no šīs summas. Laika posmā no 1998. līdz 2010. gadam ASV militārais budžets ir palielinājies par 100%.

Neņemot vērā rekordlielo Pentagona finansējumu 2011. gadā, jau no 2012. gada ASV militārajam resoram nāksies sākt nopietnu ekonomijas pasākumus. Baltā nama administrācija jau ir pieprasījusi Pentagona vadībai no 2012. līdz 2017. gadam panākt 90 miljardu dolāru ekonomiju. 2012. gadā militārais budžets būšot jāsamazina par 12 miljardiem dolāru.

Kanāda

Kanāda gatavojas izvest savu karaspēku no Kandahāras (Afganistāna). Pašlaik Kanādas militārajā kontingentā Afganistānā dien 2800 karavīru, kuru lielākā daļa atgriezīsies dzimtenē līdz 2011. gada beigām. Afganistānā paliks 950 militārie instruktori un 45 policisti, kuru uzdevums būs līdz 2014. gada martam veikt Afganistānas armijas karavīru un citu spēka resoru darbinieku apmācību. Plānots, ka militārajās operācijās Kanādas karavīri Afganistānā vairs neiesaistīsies, sākot no 2011. gada 1. jūlija.

Kanādas militārā kontingenta aiziešana no Afganistānas saistīta ar NATO vadības plāniem ar 2011. gadu uzsākt drošības funkciju masveida nodošanu Afganistānas drošības spēkiem. Tostarp NATO ģenerālsekretārs Anderss Fogs Rasmusens norādījis, ka neesot nekādu pretrunu starp alianses plāniem no nākamā gada sākt izvest savus spēkus un ASV pavēlniecības Afganistānā lūgumu nosūtīt uz šo valsti vēl 2000 karavīru. Respektīvi, izvestas tiks kaujas vienības, turpretī ievest nepieciešams militāros instruktorus, kuri apmācītu afgāņu karavīrus, bet paši vairs nepiedalītos kaujas operācijās. Pēc ģenerālsekretāra teiktā, tieši NATO militārie instruktori Afganistānā varētu kļūt par «veiksmes atslēgu uz pārejas periodu».

Pašlaik operācijās Afganistānā piedalās 150 000 starptautisko spēku karavīru, un 95 000 no tiem ir ASV militārpersonas.

Ziņas sagatavojsi kapteine **Vizma Kaļņeva**.

Vita Upeniece,

Mg. iur., AM Juridiskā departamenta
Tiesību aktu nodaļas vadītāja vietniece.
Foto — no RJC arhīva.

2010. gada 1. septembrī spēkā stājās Latvijas Republikas Zemessardzes likums. Saskaņā ar šā likuma 42. panta trešo daļu Ministru kabinets nosaka militāro disciplīnu un tās nodrošināšanas kārtību zemessargiem. Līdz šim militārās disciplīnas un tās nodrošināšanas kārtību zemessargiem, tāpat kā karavīriem, regulēja Ministru kabineta 2006. gada 28. marta noteikumi nr. 231 «Karavīru militārās disciplīnas reglaments». Lai nodrošinātu Ministru kabineta noteikumu atbilstību Latvijas Republikas Zemessardzes likumam, tika izdoti Ministru kabineta 2010. gada 5. oktobra noteikumi nr. 947 «Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments».

Šos Ministru kabineta noteikumus piemēro:

- 1) aktīvā dienesta karavīriem;
- 2) zemessargiem, kuri pilda dienesta pienākumus;
- 3) atvaļinātajiem karavīriem un no Zemessardzes izslēgtajiem zemessargiem, kuri valkā formas tērpu, ja viņiem ir piešķirtas šādas tiesības;
- 4) kara laikā arī personālsastāvam, kas ir to valsts un pašvaldības iestāžu dienestā, kuras mobilizācijas dēļ pakļautas tieši Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, vai kas ir bruņotajos spēkos, pamatojoties uz darba līgumu.

Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments atbilst arī Nacionālo bruņoto spēku likumam pēc grozījumiem, kuri stājās spēkā 2010. gada 1. aprīlī un kuru rezultātā Nacionālajos bruņotajos spēkos vairs nav paredzēti spēku veidi.

Militārās disciplīnas pārkāpuma skaidrojums nav mainījies. Tāpat kā spēku zaudējušais Karavīru militārās disciplīnas reglaments, Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas

reglaments nosaka, ka par militārās disciplīnas pārkāpumiem uzskatāma karavīra vai zemessarga rīcība (darbība vai bezdarbība), kas izdarīta, ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības pārkāpjot normatīvos aktus, militāros reglamentus, komandiera (priekšnieka) pavēles, rīkojumus vai norādījumus.

Karavīriem piemērojamo disciplinārsodu saraksts nav mainījies. Tas atbilst Militārās dienesta likuma 75. pantā noteiktajiem disciplinārsodiem. Karavīriem piemērojamo disciplinārsodu veidi atkarīgi no karavīru dienesta pakāpēm. Savukārt punkts ar zemessargu disciplinārsodu uzskaitījumu Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglamentā nav iekļauts, jo visiem zemessargiem ir paredzēti vienādi disciplinārsodi. Tāpat nav iekļauts punkts par disciplinārsoda piemērošanu zemessargiem starptautisko operāciju laikā. Tā vietā iekļauta atsauce uz Latvijas Republikas Zemessardzes likumu, kas regulē šos jautājumus. Latvijas Republikas Zemessardzes likuma 42. pants paredz šādus disciplinārsodus zemessargiem par militārās disciplīnas pārkāpumiem:

- 1) rājiens;

nekavējoties noskaidro lietas būtību, pārliecinās par pakļautā karavīra vai zemessarga vainu un noskaidro pārkāpuma apstākļus. Komandieris (priekšnieks) var ierosināt dienesta izmeklēšanu sarežģītu vai smagu pārkāpumu gadījumā.

Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments arī uzsver karavīra un zemessarga tiesības iepazīties ar militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem (tai skaitā viņa vainas pierādījumiem) un sniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai atbildības mikstināšanai.

Ir saglabātas tiesības komandierim (priekšniekam) izlemt, kas veiks dienesta izmeklēšanu — pats vai viņam padotā amatpersona vai komisija. Dienesta izmeklēšanas veicējs sagatavo dienesta izmeklēšanas atzinumu, kurā iekļauj Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglamenta 85. punktā noteiktās sastāvdaļas. Uzliekamo sodu dienesta izmeklēšanas atzinumā nenorāda. Dienesta izmeklēšana ir pabeigta, ja komandieris, kas ir ierosinājis dienesta izmeklēšanu, ir apstiprinājis dienesta izmeklēšanas atzinumu.

termiņu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64. panta otrajai daļai, ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam. Administratīvā procesa likums arī nosaka, ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, administratīvā akta izdošanas termiņu ar motivētu lēmumu, par to paziņojot iesniedzējam, var pagarināt līdz gadam tā iestāde, kurā administratīvo aktu var apstrīdēt.

Līdz ar to disciplinārsoda uzlikšanas termiņu komandieris (priekšnieks) var pagarināt objektīvu iemeslu dēļ uz laiku ne ilgāku par četriem mēnešiem, paziņojot par to karavīram vai zemessargam. Savukārt, ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, pamatojoties uz komandiera (priekšnieka) motivētu lūgumu, disciplinārsoda uzlikšanas termiņu uz laiku līdz vienam gadam var pagarināt Aizsardzības ministrija, par to paziņojot karavīram vai zemessargam.

Disciplinārsodu neuzliek, ja no pārkāpuma izdarīšanas dienas vai pārkāpuma pabeigšanas

Jaunumi likumdošanā

2) arests līdz 10 diennaktīm; arests piemērojams ilgstošas apmācības vai dienesta uzdevumu pildīšanas laikā un ne ilgāk kā līdz šīs apmācības vai dienesta uzdevumu pildīšanas beigām;

3) brīdinājums par neatbilstību amatam;

4) pazemināšana amatā;

5) kompensācijas vai atalgojuma samazināšana līdz 20 procentiem uz laiku, kas nepārsniedz sešus mēnešus;

6) izslēgšana no Zemessardzes.

Atbilstoši Latvijas Republikas Zemessardzes likuma 42. panta otrajai daļai starptautisko operāciju laikā zemessargam par militārās disciplīnas pārkāpumiem piemērojami Militārā dienesta likumā noteiktie disciplinārsodi, kas paredzēti profesionālā dienesta karavīriem.

Ir samazināts karavīra vai zemessarga aizturēšanas laiks. Atbilstoši Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglamenta 58. punktam karavīru vai zemessargu par militārās disciplīnas pārkāpumu var aizturēt ne ilgāk par trijām stundām.

Tāpat kā iepriekš ir noteikts, ja komandieris (priekšnieks) konstatē militārās disciplīnas pārkāpumu vai saņem informāciju par to, viņš

Atšķirībā no spēku zaudējušā Karavīru militārās disciplīnas reglamenta Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments disciplinārsoda uzlikšanas laiku piesaista Administratīvā procesa likumā noteiktajam administratīvā akta izdošanas termiņam. Karavīra vai zemessarga slimošanas laiku un prombūtnes laiku citu iemeslu dēļ neieskaita disciplinārsoda uzlikšanas laikā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64. panta pirmo daļu, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, ja likumā nav noteikts cits termiņš vai citā normatīvajā aktā — īsāks termiņš administratīvā akta izdošanai. Tādējādi disciplinārsodu karavīram vai zemessargam uzliek mēneša laikā no dienas, kad karavīra vai zemessarga komandierim (priekšniekam) kļuvis zināms par militārās disciplīnas pārkāpumu.

Administratīvā procesa likums paredz iespēju pagarināt administratīvā akta izdošanas

dienas līdz tā atklāšanai pagājuši divi gadi.

Atbilstoši Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglamenta 89. punktam disciplinārsodu karavīrs vai zemessargs var apstrīdēt mēneša laikā no dienas, kad tas viņam ir paziņots.

Disciplinārsoda apstrīdēšanas kārtība nav mainījusies. Tāpat kā iepriekš disciplinārsodu karavīrs vai zemessargs var apstrīdēt Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijā, kuras sastāvu un darba reglamentu apstiprina aizsardzības ministrs. Apelācijas komisija izskata iesniegumu un pieņem lēmumu Administratīvā procesa likumā noteiktajā termiņā. Apelācijas komisijas lēmumu karavīram vai zemessargam ir tiesības Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā pārsūdzēt tiesā.

Disciplinārsodu izpilda triju mēnešu laikā pēc tā uzlikšanas. Pēc šī termiņa disciplinārsodu neizpilda, bet disciplinārsoda neizpildīšanā vainīgo amatpersonu sauc pie disciplināratbildības. **■**

Armija palīdz cīņā ar sniegu

Diāna Selecka,

virsseržante, 2. ZSN sabiedrisko attiecību speciāliste.

Foto — Gatis Dieziņš un Normunds Mežiņš.

Šī zima bagāta sniegiem, arī jaunais gads sākās ar sniegpueniem daudzviet Latvijā. Visvairāk no intensīvās snigšanas un vēja cietusi tieši Latgale, kur lielākā daļa «Latvenergo» klientu, kas šajā pusē bez elektrības bija jau pirms Ziemassvētkiem, joprojām nesaņēma šo pakalpojumu. Lai situāciju labotu, pēc «Latvenergo» lūguma jau 1. janvāra rītā 2. Zemessardzes novada karavīri un zemessargi bija gatavi doties palīgā.

Tā kā lielākā problēma bija un joprojām ir apgrūtinātā piekļuve elektrolīnijām, Zemessardze (ZS) izmantoja visurgājējus «BandVagn 206». Ar šo visurgājēju «Latvenergo» speciālisti varēja piekļūt kritušo koku bojātajām elektrolīnijām, lai beidzot sāktu remonta darbus. «Latvenergo» pārstāvis Kaspars Pinups atzina, ka visurgājēju atbalsts ir nenovērtējams, jo citādi «Latvenergo» speciālisti nevarētu sākt elektrolīniju labošanas darbus.

Tā kā situācija neuzlabojās, arī turpmākajās dienās armija turpināja sniegt atbalstu. 2. Zemessardzes novada karavīriem un zemessargiem pievienojās arī 1. un 3. novada zemessargi. Apdraudētā teritorija krietni paplašinājās — nu jau darbi notika ne vien Latgalē, bet arī Vidzemē, piemēram,

Vecpiebalgā un Līgatnē. 6. janvārī zemessargi uzsāka sniegt palīdzību arī Ventspils novadā. 6. janvārī palīgā «Latvenergo» dodas arī armijas helikopters, tiek runāts par generatoru nodošanu pašvaldībām to funkciju nodrošināšanai, 7. janvārī armija gatavo slēpes.

4. janvārī ar elektrolīniju pārrāvumu novēršanā iesaistīto personālu tiekas aizsardzības ministrs Artis Pabriks. A. Pabriks apmeklēja Zemessardzes 55. kājnieku bataljonu, tikās ar zemessargiem un karavīriem, pateicās viņiem par ieguldīto darbu. «Esmu gandarīts, ka ar Nacionālo bruņoto spēku karavīru un zemessargu palīdzību veiksmīgāk un ātrāk tiks novērsti sniega radītie postījumi elektroenerģijas līnijām,» uzsvēra ministrs. «Ceru, ka, pateicoties veiksmīgajai

Armijas palīdzības hronoloģija vienas nedēļas laikā

1. janvāris — 2 BV, 4 zemessargi no 2. ZSN.

2. janvāris — 6 BV, 12 zemessargi un karavīri no 2. ZSN.

3. janvāris — 12 BV, 18 zemessargi, 6 karavīri no 2. un 3. ZSN.

4. janvāris — 13 BV, 18 zemessargi, 7 karavīri no 2. un 3. ZSN.

5. janvāris — 13 BV, 18 zemessargi, 6 karavīri no 2. un 3. ZSN, armijas helikopters apseko elektrolīnijas Aknīstes apkaimē.

6. janvāris — 18 BV, 3 «Mercedes Benz Unimog», «Volvo Viking», 25 zemessargi, 1 karavīrs, 6 civilie darbinieki no visiem Zemessardzes novadiem.

7. janvāris — kopā 25 BV no visiem Zemessardzes novadiem, kā arī Kājnieku brigādes vienībām. Sagatavoti 60 slēpju pāri.

sadarbībai, elektroenerģijas piegāde visiem Latvijas iedzīvotājiem tiks atjaunota pēc iespējas drīzāk.»

ZS 55. KB komandieris majors Uldis Albiņš stāsta, ka ministrs atzinīgi novērtēja bataljona ricībā esošo tehniku. «Mēs izvizinājām ministru ar BV, un viņš atzina, ka tas ir liels transports līdzeklis šādiem ekstremāliem laika apstākļiem.»

Visurgājējs BV206

Ražots Zviedrijā 1980. gadā, masa 4 tonnas, var pārvadāt 2 tonnas. Pārvietošanās ātrums 50 km stundā, dziļā sniegā ātrums samazinās par apmēram 30%, degvielas patēriņš atkarīgs no slodzes. Iepriekš sagatavots, BV spēj arī peldēt.

Ja bez elektrības jāpaliek tikai pāris stundas, tas rada vien dažas nelielas neērtības, jo nav iespējams lietot datoru vai ieslēgt elektrisko tējkannu. Krietni citādi ir tad, ja elektrības nav vairākas nedēļas un tumšie ziemas vakari jāpavada sveces gaismā, ja nefunkcionē ar elektrību darbināmā apkure, ūdensapgāde, fermās nestrādā slaukšanas aparāti un piena dzesēšanas iekārtas, bērnu dārzos salst bērni, bet bērnu namos nevar pagatavot mazajiem siltu ēdienu.

«Latvenergo» atzīst, ka vissmagākā situācija ir Rēzeknes apkaimē. Rēzeknes novada pašvaldības vadītājs Monvijs Švarcs uzskata, ka Rēzeknes novadā elektroapgādes situācija ir vairāk nekā kritiska, jo bez elektrības ilgāk par nedēļu ir gandrīz 85% novada iedzīvotāju. «Jau kopš 25. decembra pašvaldība un tās struktūrvienības strādā ārkārtējā režīmā un dara visu iespējamo energoapgādes problēmu novēršanai. Ārkārtējas situācijas izsludināšana drīzāk ir vārdu spēle, ko varētu traktēt kā sarkanās spuldzītes iedegšanu, lai visi labāk saredzētu, ka ir ziepes, un atbildīgās iestādes mobilizētu visus spēkus katastrofas seku likvidēšanai,» skaidro Rēzeknes novada domes priekšsēdētājs Monvijs Švarcs. Tieši tāpēc viņš mudināja premjeru izsludināt ārkārtas stāvokli valstī energoapgādes jomā, un pēc nelielas vilcināšanās 6. janvārī tas arī tika izsludināts 40 novados, jo snigšana turpinās, un iespējami jauni elektrolīniju bojājumi visā Latvijā.

Lai arī palīdzība tiek sniegta, karavīri, zemessargi un arī tehnika strādā, 2. Zemessardzes novada komandieris pulkvežleitnants Aivars Valeniks uzskata, ka armija spēj paveikt krietni vairāk: «Lielākā problēma ir nepietiekamais finansējums, kura dēļ mēs spējam uzturēt tikai kaujas BV, bet šobrīd tik nepieciešamās personāla pārvadāšanas platformas BV nav pilnā gatavībā.

Visā armijā ir ļoti lieli resursi, kuri nav apzināti un netiek pienācīgi izmantoti, varu minēt kaut vai zviedru ģeneratorus Lielvārdē, kuru savešana kārtībā neprasa daudz laika un naudas.»

Janvāris turpinās ar sniegu un vēju. Sinoptiķi stāsta, ka Latvija šādus laika apstākļus nav pieredzējusi pēdējos 87 gadus, un tas ir krietns pārbaudījums visiem.

1990. gads – Latvijas Republikas nākamās aizsardzības sistēmas **aizsākums**

1990. gada 3. maijs — uz savu pirmo sēdi sanāc 18. martā ievēlētā Latvijas Republikas Augstākā padome (LR AP).

1990. gada 4. maijs — LR AP pieņem deklarāciju «Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu». Latvijas Republikas valsts varas *de facto* atjaunošanai noteikts pārejas posms, kam jābeidzas ar Latvijas Republikas Satversmes atjaunošanu. Pārejas posmā augstāko valsts varu Latvijā realizē LR AP. Latvijā reāli joprojām darbojas

Idejas atjaunot mūsu valsts aizsardzības sistēmu radās tūlīt pēc 1990. gada 4. maija Latvijas neatkarības deklarācijas pieņemšanas. Tiesa, līdz reālajiem darbiem šajā jomā vēl bija jāpagauda — valsts paš aizsardzības sistēma faktiski sāka veidoties 1991. gada janvārī, barikāžu laikā, savukārt aizsardzības sistēmas atjaunošanas process reāli aizsākās tikai pēc tam, kad mazinājās Padomju Savienības politiskais spiediens, t. i., tūlīt pēc 1991. gada augusta puča un Latvijas Republikas starptautiskās atzišanas. Šogad, atzīmējot Latvijas Republikas aizsardzības sistēmas atjaunošanas un mūsu valsts aizsardzības spēku izveidošanas 20. gadskārtu, sniedzam nelielu ieskatu notikumos, kas veicināja šos procesus un stāsta, kā atdzima un attīstījās Latvijas aizsardzības resors pirms diviem gadu desmitiem. Šoreiz par laiku līdz 1991. gada janvāra barikāžu notikumiem.

PSRS likumi, un Latvijas teritorijā atrodas PSRS karaspēks. LR AP rīcībā nav nekāda militāra spēka un resursu.

1990. gada 10. maijs — LR AP izveidota Aizsardzības un iekšlietu komisija, par kuras priekšsēdētāju ievēlēja Tālavu Jundzi. Komisijas darba jautājumu kārtībā cita starpā bija arī: PSRS karaspēka kontrole Latvijas teritorijā; Latvijas Republikas pilsoņu interešu aizstāvēšana dienesta laikā, PSRS kara komisariātu darbības kontrole, alternatīvā dienesta izveidošana; valsts robežu atjaunošana, robežapsardzības un muitas darbības veidošana, attiecīgās likumdošanas bāzes izstrādāšana.

1990. gada 30. maijs — Latvijas Republikas Ministru padome (LR MP) apstiprina Tautas brīvprātīgo kārtības sargu vienību nolikumu, to vadīšanai LR MP nodibina republikānisko štābu Ministru padomes priekšsēdētāja pirmā vietnieka Georga Bezhļebņikova vadībā. Izveidojot šādas vienības, izdevās apvienot un izveidot vienotu kārtības sargu sistēmu, kas palīdzēja sabiedriskās kārtības uzturēšanai.

1990. gada jūlijs—augusts — LR AP Aizsardzības un iekšlietu komisijā sāka apspriest jautājumus par neatkarīgās valsts aizsardzības sistēmas izveidošanu.

1990. gada 1. augusts — nesen pirms tam nodibinātā Īpašā brīvprātīgo vienība sāk saņemt finansējumu no valsts budžeta un izveido savu štātu. Vienības štābs atrodas Rīgā, Hospitāļu ielā 15.

1990. gada 2. augusts — LR AP pieņem lēmumu «Par darba grupas izveidošanu robežapsardzības koncepcijas un attiecīgo likumprojektu izstrādāšanai».

1990. gada 23. augusts — LR AP pieņem lēmumu «Par pasākumiem, kas veicami, lai atjaunotu Latvijas Republikas sauszemes robežu».

1990. gada oktobris — uz Latvijas robežām (reāli toreiz vēl nebija atjaunotas) parādījās pirmie muitnieki.

1990. gada 11. oktobris — LR AP pie-

ņem lēmumu «Par Latvijas Republikas Robežapsardzības departamentu», kurā atzina par nepieciešamu izveidot Robežapsardzības departamentu Iekšlietu ministrijas sastāvā, taču ministrija izvairījās no šī lēmuma pildīšanas.

1990. gada 20. decembris — LR AP pieņem likumu «Par Latvijas Republikas valsts robežu». Lai neradītu pamatu PSRS varas iestāžu negatīvai reakcijai, Latvijas valdība vēl izvairījās runāt par atsevišķa robežapsardzības dienesta izveidi, bet cerēja, ka izdosies vienoties par to jauniešu, kuri izteiks nevelēšanos dienēt PSRS bruņotajos spēkos, nosūtīšanu dienestā Iekšlietu ministrijas struktūrās. Tādējādi būtu iespējams piesaistīt cilvēkus eventūālajai robežas

apsardzībai (līdz ar to mazinot PSRS robežapsardzības lomu), kā arī papildināt milicijas rindas ar Latvijas neatkarībai lojāliem cilvēkiem.

1990. gadā vairākas organizācijas uz sabiedriskiem pamatiem sāka īstenot Latvijas aizsardzības sistēmas atjaunošanu pēc savas sapratnes. Tā 1990. gada maijā izveidotā Latvijas Aizsargu organizācija sāka veidot savas kārtības uzturēšanas vienības. Tas notika paralēli valdības aktivitātēm, jo Aizsargu organizācijas vadība LR AP lēģitimitāti neatzina. 1990. gada nogalē Latviešu strēlnieku apvienības biedri (arī uz sabiedriskiem pamatiem) sāka plānot nākamās Latvijas armijas normatīvās bāzes (reglamentu, noteikumu) izstrādāšanu, par pamatu ņemot Latvijas armiju pirms okupācijas, kā arī apkopojot citu valstu pieredzi.

Sagatavojis **Juris Ciganovs**,
Latvijas Kara muzeja direktora vietnieks.

Komandanta maiņa *BALTDEFCOL*

2010. gada ziema, 17. decembris — rociņas kārtībā pienākusi kārtējā Baltijas aizsardzības koledžas (*BALTDEFCOL*) komandantu maiņa. Līdzšinējo komandantu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku brigādes ģenerāli Gundaru Ābolu nomaina Igaunijas Aizsardzības spēku brigādes ģenerālis Mēliss Kili (*Meelis Kiili*). Koledžā gaisotne ir pacilāta un svinīga. Runājot ar brigādes ģenerāli G. Ābolu, jūtamās nelielas skumjas — kā nekā viņš atstāj vietu, kurā ieguldījis ļoti lielas pūles gan izglītības kvalitātes, gan koledžas starptautiskā prestiža celšanā. Brigādes ģenerāļa dienests jau gadiem ilgi ir bijis ārpus Latvijas, gan *NATO* struktūrās, gan arī trīs gadus vadot Baltijas aizsardzības koledžu.

Brigādes ģenerālis var pamatoti lepoties ar padarīto *BALTDEFCOL* komandanta amatā, jo: «Ir paveikts ļoti daudz, galvenokārt izglītības paplašināšanas jomā. Šobrīd ļoti svarīgs uzdevums būtu iesāktu darbu turpināt, nevis veikt kādas lielas un nesaudzīgas izmaiņas. Mūsu Nacionālās aizsardzības akadēmijas kadeti, pabeidzot Baltijas aizsardzības koledžu, var iegūt maģistra grādu akadēmijā. Šī programmu pielīdzināšana ievērojami atvieglo mūsu jauno virsnieku karjeras iespējas un padara to efektīvāku gan izglītības kvalitātes, gan arī izmaksu ziņā.»

Baltijas aizsardzības koledžas gaitēnos sastopam dažādu valstu virsniekus un koledžas administratīvo personālu. Visiem šis ir lielu pārmaiņu laiks, galvenokārt jau tāpēc, ka brigādes ģenerālis Gundars Ābols nereti izpelnījies gan kritiku par jebkuru savu

ideju nelokāmu virzienu līdz to īstenošanai, gan arī par pārlieku demokrātisko vadības stilu. «Tā noteikti nebija pārlieku liela demokrātijas izpausme, jo armijā demokrācija ir ļoti nosacīts jēdziens. Drīzāk tā bija stingra subordinācijas ievērošana. Es prasīju atbildību tieši no savā pakļautībā esošajiem virsniekiem un civilajiem pasnie dzējiem, un tālāk jau tieši viņi bija atbildīgi par sistēmas prasību izpildi un ieviešanu. Acīmredzami ar šo vispārpieņemto subordināciju kādi nebija apmierināti, jo tā apgrūtināja kādu individu vai to grupu atsevišķo interešu realizēšanu koledžā.»

Tagad priekšā jauns darbs posms, kura vadībā būs igauņi. Igaunijas Aizsardzības spēku brigādes ģenerālis Mēliss Kili sola turpināt G. Ābola uzsāktu kursu un neveikt straujās reformas, jo pats galvenais ir saglabāt iestrādāto koledžas izglītības stabilitāti.

Par ģenerāli sajūsmas pilnus un atzīnīgus vārdus 17. decembra svētku izskaņā izteica daudzi *BALTDEFCOL* vadošie lektori virsnieki, kā arī Latvijas aizsardzības ministrs Artis Pabriks:

«Šī koledža ir labākais Baltijas valstu savstarpējās sadarbības un integrācijas piemērs. Kā uzsvēra arī mani Lietuvas un Igaunijas kolēģi, mūsu, latviešu, piedāvājums, ka mēs vairs negribam tik daudz runāt par kooperāciju, bet drīzāk par integrāciju, ir labs piemērs tam. Izmantojot iespēju, pasaku paldies brigādes ģenerālim Gundaram Ābolam par to trīs gadu misiju, kuru viņš nupat beidzis šeit, Baltijas aizsardzības koledžā. Domāju, ka padarīts labs darbs un

Kad vairāk nekā pirms 10 gadiem tika nolemts dibināt trīs Baltijas valstu aizsardzības koledžu, Baltijas valstis vēl nebija uzņemtas nedz Ziemeļatlantijas līguma organizācijā (*NATO*), nedz Eiropas Savienībā.

Pirmos gadus koledžā virsniekus mācīja plānot un īstenot militārās operācijas atbilstoši totālās aizsardzības principiem. Tagad koledžā jau aptuveni septiņus gadus apgūst *NATO* operāciju plānošanas principus un izmanto scenārijus atbilstoši *NATO* uzdevumiem un operācijām, piemēram, tiek organizēts mācību bloks par neregulāro grupējumu kaujas taktiku Afganistānā.

Pirmajā vecākā štāba virsnieka kursā bija tikai 32 studenti no astoņām valstīm, taču 2008. gadā apvienotā štāba virsnieka kursu beidza 64 studenti no 19 valstīm. Koledžas pastāvēšanas sākumā bija tikai viens kurss, turpretī tagad koledžā organizē četrus dažādus kursus militārpersonām un civilpersonām, kā arī augsta līmeņa konferences un seminārus.

mēs esam spēruši soli tālāk mūsu kopējā sadarbībā *BALTDEFCOL* ietvaros. Mēs ar lielu prieku gaidām ģenerāli atpakaļ Latvijā, lai īstenotu turpmākajos plānos paredzēto.»

Sagatavojis **Dāvis Stalts**.
Foto — Normunds Mežiņš.

Latvijas Nacionālo bruņoto spēku brigādes ģenerālis Gundars Ābols nodod Baltijas aizsardzības koledžas karogu tās turpmākajam komandantam Igaunijas Aizsardzības spēku brigādes ģenerālim Mēlisam Kili.

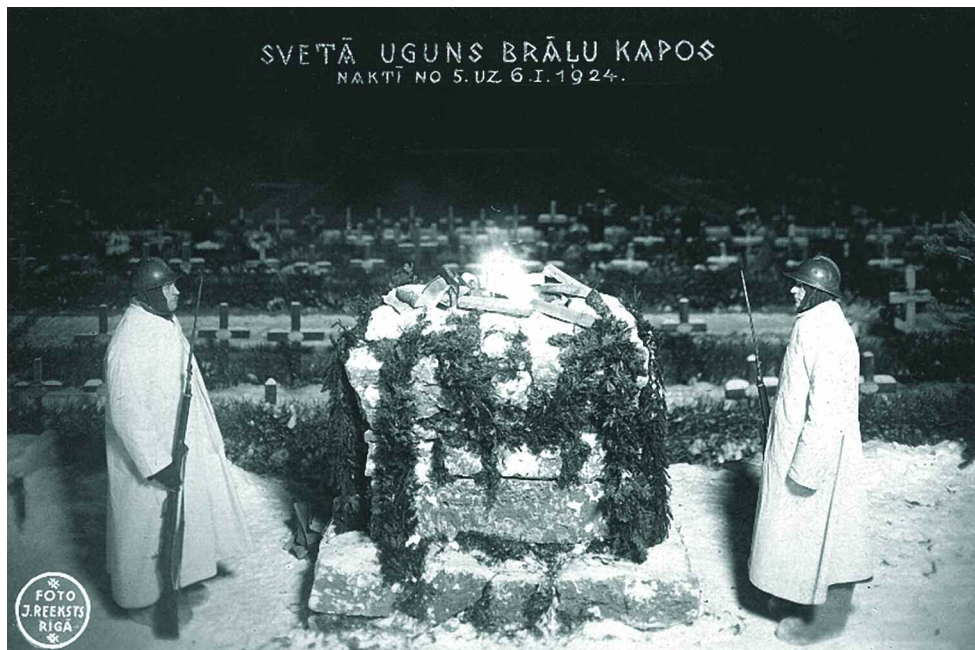
Pieminot latviešu strēlnieku Pirmā pasaules kara Ziemassvētku kaujas

Turpinot mūsu valsts starpkaru posma tradīciju, 6. janvārī NBS karavīri kuplā skaitā Rīgas Brāļu kapos jau 20. reizi godināja Pirmā pasaules kara laikā Ziemassvētku kaujās kritušos latviešu strēlniekus. Lielākajā mūsu karavīru kapsētā mūžīgā mierā dus 103 šajās ziemas cīņās kritušo karotāju — apmēram desmitā daļa (kaujas raksturs un klimatiskie apstākļi noteica to, ka lielākā daļa kritušo tika apbedīta Tīrelpurvā). Zīmīgi, ka pirmās Latvijas Republikas laikā minētais ceremoniāls, kuru iedibināja vecie cīnītāji — veterāni, arī tika organizēts tieši tikpat daudz reīžu. Lasītājam piedāvājam nelielu vēsturisku ieskatu tradīcijas pirmsākumos un tās tālākajā attīstībā.

Pēc Brīvības cīņu noslēguma mūsu valstī iestājās ilgi gaidītais miers, un 1921. gada 6. janvārī, klātesot augstākajām Latvijas valsts amatpersonām, pirmo reizi tika godināta Ziemassvētku kaujās kritušo karavīru piemiņa. Toreiz no rīta Rīgā, pie Armijas virsnieku kluba Esplanādē pulcējās virsnieki, karavīri, vecie latviešu strēlnieki un dažādu organizāciju pārstāvji. Gājieni uz Rīgas Brāļu kapiem vadīja pulkvedis Roberts Dambītis, pulkvedis—leitnants Roberts Klīnsons, kapteinis Alfrēds Dzenis un mācītājs Pēteris Apkalns. Vecie strēlnieki bija sagrupēti pa saviem bijušajiem astoņiem kaujas pulkiem, un pēc divām stundām procesija ieradās kapsētā. Kopīgi tika izpildīta garīgā dziesma, pēc tās sekoja mācītāja Pētera Apkalna un apsardzības ministra Jāņa Goldmaņa uzrunas, kā arī kritušo cīņu biedru godināšana. Pēcpusdienā Armijas virsnieku klubā, klātesot visiem svinību dalībniekiem, Valsts prezidents Jānis Čakste ar Lāčplēša Kara ordeni apbalvoja par varoņību 1916.—1917. gada cīņās pret vāciešiem bijušo latviešu strēlnieku pulku virsniekus Jāni Kureli, Robertu Klīnsonu un

Edgaru Sukuru. Kluba telpas bija rotātas ar veco latviešu strēlnieku vienību karogiem, pulkveža Fridriha Brieža portretu un fotogrāfa Jāņa Rieksta uzņēmumiem par vēsturiskajām kaujām Rīgas frontē Pirmā pasaules kara laikā. Piemiņas diena tika noslēgta vakarā Rīgas latviešu biedrībā ar diviem referātiem, koncertu un saviesīgu kopmielastu. Nākamā gada 6. janvārī pēc šāda scenārija tika organizēta otrā piemiņas diena, tikai šoreiz veco strēlnieku jau bija krietni vairāk. Tradīcija kļuva populārāka, arī iepriekšējā gada laikā krietns skaits agrāko latviešu pulku karavīru atgriezās Tēvzemē no kara vai bēgļu gaitām Padomju

palika kā dominante. Iepriekšējā vakarā, 5. janvārī, Rīgas Brāļu kapos pie izveidotā Svētās uguns altāra nostājās baltos maskēšanās apmetņos tērpta godasardze, kura pildīja šos pienākumus visu nakti un līdz nākošās dienas noslēgumam. Sardzi nodrošināja Latvijas Kara invalidu biedrības vecie karavīri pēc brīvprātības principa. Tobriid Svētās uguns altāra konstrukcija bija vienkāršs tēstu akmeņu krāvums, uguni nodrošināja ar malkas šķilām. Pirmo Svēto uguni iedegda Latvijas Valsts prezidents Jānis Čakste, viņam asistēja Ministru prezidents Zigfrīds Meierovics un kara ministrs Jānis Ducens (ģenerālim Andrejam Auzānam iedegdot

Pirmā godasardze Rīgas Brāļu kapos pie Svētās uguns altāra 1924. gada 5. janvāra vakarā.

Krievijā. Vienlaikus no Armijas virsnieku kluba ar ceremoniju uz Rīgas Brāļu kapiem izvadīja priekšlaicīgā nāvē mirušo 4. Valmieras kājnieku pulka kapteini Artūru Spulģi-Spulģi, kas kā strēlnieks un virsnieks trīs gadus karoja 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulka rindās. Turpmāk, pārņemot darbus no speciāli izveidotās Rīcības komitejas, Ziemassvētku kaujas atceres piemiņas pasākumus centralizēti uzņēmās organizēt 1923. gadā izveidotā Veco latviešu strēlnieku biedrība. Ar 1924. gadu viena no mūsu karavīru ilgstošākajām tradīcijām pēc vairāku bijušo strēlnieku ieteikuma tika izvēsta divu dienu garumā, galvenais pasākums — lielais gājieni pa Rīgas ielām pie kritušajiem —

uguni 1931. gada 5. janvārī, vienlaikus ar diviem prožektoriem izgaismoja Mātes Latvijas tēlu). Nākamajā dienā, kad pie Svētās uguns altāra pienāca no Rīgas centra liels gājieni, sardzē atradās astoņi sargi, tādējādi simbolizējot astoņus latviešu strēlnieku pulkus. Tradīcija ar sardzi guva lielu atsaucību, un turpmāk tā tika organizēta vienmēr — līdz pat Latvijas valsts okupācijai 1940. gada vasarā. Kā vēl viena no 1924. gada novitātēm jāatzīmē 6. janvāra lielā gājiena uzsākšana no Latvijas Kara muzeja. Kopumā šis gads Rīgas Brāļu kapiem bija ļoti nozīmīgs, jo tika uzsākta grandiozā memoriālā ansambļa celtniecība. Nākamajā gadā pēc pirmā vakara pasākumiem Rīgas

Brāļu kapos pirmo reizi tika organizēts latviešu strēlniekiem veltīts dievkalpojums Doma baznīcā. Turpmāk ceremoniālā izmaiņas principā netika veiktas — 5. janvārī pēc godasardzes nostāšanās pie Svētās uguns altāra Rīgas Brāļu kapos, dažām uzrunām un sveču iedegšanas vakarā sekoja kritušajiem karavīriem veltīts dievkalpojums Rīgas Doma baznīcā. Nākamajā dienā lielais tautas gājiens uz Brāļu kapiem. Katra Zvaigznes diena tika noslēgta ar svinīgu ceremoniju Armijas virsnieku klubā Esplanādē, kopmielastu un balli. Kopējais cilvēku skaits šajā saviesīgajā daļā parasti bija ap 500. Vairāk nekā desmit gadu garumā šādi, divu dienu ilgumā Latvijas galvaspilsētā Rīgā atzīmēja Pirmā pasaules kara lielāko un nozīmīgāko latviešu strēlnieku kauju. Kritušo cīnītāju piemiņai veltītās ceremonijas ar Latvijas valsts augstāko amatpersonu, armijas vadības un daudzu sabiedrisko organizāciju klātbūtni nozīmīgi veicināja tautas saliedēšanos un patriotisma nostiprināšanos. Vecie latviešu strēlnieki ar gandarījumu sirdi

varēja konstatēt, ka viņu cīņas nav bijušas veltīgas. Kā īpašs izņēmums jāmin 1934. gada 6. janvāris, kad pirms saviesīgās daļas Nacionālajā teātrī notika teātra lugas «Zvaigžņu pulki» pirmizrāde Augusta Laiviņa (bijušā 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulka karavīra) režijā. Skatuves inscenējumā ar dažādām karavīru dzīves ainām un epizodēm tika atveidotas vēsturiskās latviešu strēlnieku cīņas pie Rīgas. Tikai reizi, gadu pirms Latvijas valsts okupācijas, tradīcija Zvaigznes dienā, 6. janvārī, tika mainīta un pārtraukta. Tieši šajā dienā mira bijušais Valsts prezidents Gustavs Zemgals, tāpēc gājiens no Latvijas Kara muzeja uz Rīgas Brāļu kapiem, kā arī vakara svinīgā daļa tika pārcelta uz 8. janvāri. Jāpiebilst, ka pašreizējā veidolā Svētās uguns altāris Rīgas Brāļu kapu centrālajā daļā ir kopš 1933. gada 17. novembra.

Latvijas Republikai atgūstot neatkarību, mūsu karavīru un visas tautas vēsturisko tradīciju pulkveža Jura Vectirāna vadībā 1992. gada 6. janvārī atjaunoja Latvijas

Republikas Saeimas un Valsts prezidenta drošības dienesta karavīri. Pēc kauju vietu apmeklējuma Ložmetējkalnā un Tīrelpurvā 50 virsnieki, instruktori un kareivji Rīgas Brāļu kapos vakara krēslā iededza svečītes, nolika ziedus un nostājās godasardzē pie Mātes Latvijas tēla, kā arī pie Svētās uguns altāra. Ar nākamo gadu nozīmīgās ceremonijas organizēšanu pārņēma Aizsardzības spēku Štāba bataljons. Šogad 8. janvārī pirmo reizi NBS virsnieki un instruktori vadīja Tīrelpurvā Ziemassvētku kaujas sākuma epizodes restaurāciju. Tika imitēts latviešu strēlnieku uzbrukums vācu pozīcijām pie «Mangaļu» mājām. Abu karojošo vienību darbību vēroja kupls skatītāju pulks. Mūsu karavīri turpina Latvijas brīvības cīnītāju iedibinātās tradīcijas un rūpējas par to saglabāšanu. Tā ir arī simboliska saikne, kas mūs idejiski vieno ar vecajiem latviešu strēlniekiem.

*Sagatavojis pulkvedis Jānis Hartmanis.
Foto — no Latvijas Kara muzeja krājuma.*

Mācību vadības pavēlniecības vēsture

Pagājušā gada decembra sākumā Mācību vadības pavēlniecība svinēja 10. gadadienu, tāpēc ir piemērots brīdis ieskatīties MVP veidošanās un attīstības vēsturē.

Jau 1994. gadā, kad tikko bija izveidoti vienoti Nacionālie bruņotie spēki, Aizsardzības ministrijas konsultants no ASV Egons Goldšmits ieteica plānot Mācību vadības pavēlniecības (MVP) izveidi. Tolaik mācību process nebija vienots un ciklisks, bet gan sadrumstalots, bez savstarpējas saiknes, kopīgiem standartiem un prasībām. Atsevišķo spēku veidu mācību centri bija atdalīti no vienībām, kas neļāva izveidot vienotu un efektīvu komandķēdi. Starp mācību vienībām nenotika pedagoģiskā personāla rotācija, lielākajai daļai virsnieku un instruktoru trūka motivācijas dienēt kā pedagoģiem.

Nepieciešamība pēc vienotas apmācību sistēmas īpaši pastiprinājās 1997. un 1998. gadā, kad viens no nozīmīgākajiem Latvijas

valsts mērķiem bija virzība uz NATO. Tādēļ, lai sekmīgi pievienotos NATO, bija nepieciešams organizēt un attīstīt apmācību un nodrošinājuma jomas, izveidojot divus jaunus spēku veidus — MVP un Nodrošinājuma pavēlniecību.

Balstoties uz E. Goldšmita 2000. gada 21. augusta ziņojumu AM un izstrādāto MVP struktūras plānu, **2000. gada 1. decembrī** sākotnēji **Mācību vadības štābs** (MVŠ) uzsāka darbu. Par MVŠ priekšnieku

18. decembrī tika iecelts pulkvedis Jānis Hartmanis. MVŠ izvietojās Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas telpās Rīgā, Ezermalas ielā 6/8.

MVŠ galvenie uzdevumi bija NBS karavīru un instruktoru individuālās sagatavošanas un obligātā militārā dienesta vienību apmācība, kontrole un analīze, mācību standartu, programmu, reglamentu, rokasgrāmatu un metodisko materiālu izstrāde.

Turpinājums 14. lpp.

Sākums 13. lpp.

Štāba struktūrā ietilpa Komandiera grupa, Kontroles un analīzes pārvalde, kā arī Metodiskais departaments.

Kopš 2001. gada 10. augusta MVŠ pakļautībā tika nodota NBS Instruktoru skola.

Lai labāk sagatavotu NBS karavīrus valsts aizsardzībai, uzturētu militāri profesionālo līmeni vienībās, kā arī standartizētu militārās apmācības atbilstoši NATO prasībām, **2002. gada 2. aprīlī** MVŠ reorganizēja un izveidoja MVP ar MVP štābu, par kura uzdevumiem kļuva centralizēto militāro doktrīnu un mācību sistēmas pilnveidošana NBS, attiecīgo militāro programmu pilnveidošana atbilstoši NATO valstu sadarbības principiem un standartiem. MVP struktūru veidoja Komandiera grupa, Mācību vienību departaments, Doktrīnu un savietojamības departaments, Attīstības un integrācijas departaments un Mācību departaments.

MVPŠ nu kļuva par galveno kontaktu un koordinācijas vienību visā militāro doktrīnu un apmācību jomā.

Kopš 2002. gada 22. oktobra MVPŠ pakļautībā iekļāvās — NBS Valodu skola, savukārt ar 26. novembri MVPŠ pakļautībā tika iekļauti Siguldas sakaru mācību centrs, Dobeles izlūku mācību centrs (kuru slēdza 19. 09. 2003.), Ādažu mācību centrs (ieskaitot NMN skolu, Inženieru skolu, Sauszemes spēku 1. un 2. kājnieku bataljonu un Artilērijas divizionu), Jūras spēku Mācību centrs, Alūksnes mobilo strēlnieku bataljons.

Visos laikos un attīstības posmos ir bijuši pretinieki, kuri nav saskatījuši MVP īpašo nozīmi NBS sistēmā. Šādas neizpratnes dēļ 2003. gada 1. aprīlī, pamatojoties uz

kārtējo NBS likumu un reorganizācijas plānu, NBS MVŠ tika noņemts juridiskās personas statuss, nosakot, ka NAA ir NBS MVŠ tiesību un saistību pārņēmēja finanšu un grāmatvedības jautājumos.

2004. gada 1. martā Ādažu mācību centrs, SzS 1. kājnieku bataljons, SzS 2. kājnieku bataljons un Artilērijas divīzijs tika nodots Sauszemes spēku komandiera pilnā pakļautībā, MVPŠ pakļautībā atstājot Nesprāgušās municijas neitralizēšanas skolu un Inženieru skolu.

2004. gada 1. novembrī NBS MVP Sakaru mācību centrs kļuva par NBS Sakaru skolu.

No 2005. gada 18. oktobra MVPŠ struktūrā ieviesa Personālsastāva pārvaldi, Administratīvo daļu un Sevišķās lietvedības biroju. Attīstības un integrācijas pārvalde tika reorganizēta par Projektu un attīstības pārvaldi un nodota Doktrīnu un savietojamības departamenta pakļautībā.

2005. gada 4. novembrī ar AM pavēli tika apstiprināts un ieviests MVP karogs, bet 7. novembrī tika apstiprināta un ieviesta MVP apbalvojuma trīspakāpju goda zīme «Par nopelniem Mācību vadības pavēlniecības attīstībā».

Ar 2006. gada 1. janvāri MVPŠ atkal tika piešķirts juridiskās personas statuss. Vienlaikus MVPŠ kļuva par NAA tiesību

un saistību pārņēmēju finanšu un grāmatvedības jautājumos.

2009. gada 17. jūlijā RAC kopā ar personālu un datu bāzi pārņēma Rezervistu uzskaites funkciju no ZS, bet 2. novembrī RAC slēdza, vienlaikus apstiprinot Atlases un rezerves personāla uzskaites centra (ARPUC) štatu. Turpmāk ARPUC funkcijas vairs neietilpst rekrutēšana. Savukārt no 2009. gada 30. novembra MVP iekļāvās Sporta klubā.

2010. gada 3. jūnijā ar LR MK rīkojumu MVP komandieris tiek apstiprināts par NAA rektoru.

Šobrīd MVP pakļautībā ir deviņas vienības: Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija, Instruktoru skola, Kājnieku skola, Valodu skola, Sakaru skola, Nesprāgušās municijas neitralizēšanas skola, Jūras spēku mācību centrs, Atlases un rezerves personāla uzskaites centrs un Sporta klubs. Tādā veidā pēc neskaitāmām izmaiņām štatos un struktūrā ir panākts, ka visas mācību vienības ir vienotā pakļautībā, padarot NBS personāla apmācības procesa plānošanu, pārraudzīšanu un koordinēšanu maksimāli kvalitatīvu un efektīvu.

Sagatavojuši **Ieva Anševica**,

MVPŠ Mācību pārvaldes Vadības grupas korektore,
civilā darbiniece.

Foto — no RJC arhīva.

MVP komandieri

Pulkvedis Jānis Hartmanis	18. 12. 2000. — 03. 07. 2001.	Mācību vadības štāba priekšnieks
Jūras kapteinis Andrejs Modris Mežmalis	03. 09. 2001. — 20. 07. 2006.	MVP komandieris
Pulkvedis Valdis Tālbergs	20. 07. 2006. — 16. 02. 2009.	MVP komandieris
Pulkvedis Igors Rajevs	16. 02. 2009. — 31. 01. 2010.	MVP komandieris
Pulkvedis Andris Kalniņš	no 01. 02. 2010.	MVP komandieris/NAA rektors

Dāvis Stalts

Foto — Gatis Dieziņš un no I. Dauškanes personiskā arhīva.

Neatlaidīga, augsti motivēta, spēcīga un izturīga, apveltīta ar milzīgu enerģiju un darbaspējām — tādu mēs pazīstam Ādažu garnizona drošības virsnieci virsleitnanti Ingu Dauškani, kas līdztekus ikdienas dienesta pienākumiem trenējas, startē sacensībās un izcīna uzvaras.

Kopā ar fiziskās sagatavotības treneri Ivaru Čākuru un fizioterapeitu Edvīnu Leščenkovu Inga ir izstrādājusi lokanības un spēka un izturības vingrinājumu kompleksu, kas nostiprina balsta un kustību sistēmas dziļo muskulatūru, stabilizējot mugurkaulu un iegurni.

Inga ir arī sporta tēmām veltīto rakstu autore «Tēviņas Sargā», un, kā viņa atzīst, gatavojot intervijas žurnālam, viņa ir tuvāk iepazīsusi daudz Latvijas armijas karavīru dzīvi, un tas viņai devis plašāku redzējumu par sporta un militārās karjeras attīstības labajām un ēnas pusēm.

Ingas Dauškanes moto ir veselīgs un sportisks dzīvesveids. Neko nepārspīlējot, varam droši teikt — Inga ir paraugs daudziem Latvijas armijas karavīriem spēka un izturības ziņā.

Uz mērķi ved neatlaidīgs darbs

Tieši izturība, nevis muskuļu kalni ir nepieciešami pilnvērtīgai karavīra karjerai.

Inga nāk no Gulbenes puses un, cik vien sevi atceras, vienmēr ir bijusi ļoti aktīva un enerģijas pārpilna. Svarīgākās skolas gadu atmiņas ir saistītas ar fizikultūras skolotāju Jāni Anču, kas iemācīja mīlēt sportu, saprast, ka tikai ar regulāru darbu un maksimālu pašatdevi var sasniegt rezultātu. Taču viņš arī sekoja, lai katram audzēknim būtu labas sekmes mācībās. Skolotāja mērķis bija sagatavot harmoniski attīstītu personību, kas būtu izglītotā un piekopta veselīgu dzīvesveidu.

«Būtībā manus uzskatus un dzīves mērķus veidoja mani pirmie skolotāji un treneri.

Jau skolas gados man nācās ievērot noteiktu dienas režīmu, lai spētu apvienot mācības un sportu. Katrs mans treniņš bija kā jauns piedzīvojums un ik sacensības kā svētki! Mēs bijām lieliska treniņgrupa, cits citam palīdzējām, atbalstījām viens otru, un dažiem pat izdevās tikt līdz olimpiskajām spēlēm,» atceras Inga.

Pēc astotās klases Ingas ceļš ved uz Murjāņu sporta ģimnāziju, kuru beiguši vairākums Latvijas profesionālo sportistu. Tur Inga iepazīst profesionālā sporta pozitīvās un negatīvās puses. Iemācās izdzīvot diezgan nesaudzīgā un smagā režīmā. Sarežģīta un ilgstoša bija sava turpmākā sporta veida izvēle.

Pēc ģimnāzijas Inga iestājās Latvijas Universitātē Psiholoģijas un pedagoģijas fakultātes veselības un sporta izglītības programmā, kur galvenais uzvars tika likts uz veselīgas vides veicināšanu.

Universitātes laikā sākās arī Ingas ceļš uz Latvijas armiju, kur viņa pamazām pievērsās militārajai piecīņai.

«Sākumā man militārā piecīņa likās ļoti sarežģīta un uz katru treniņu gāju ar sakostiem zobiem, jo zināju,

ka negribu būt pēdējā... Īpaši man nepatika peldēšanas, granātas mešanas un šķēršļu joslas disciplīnas. Tad dzīve mainīja savus apgriezienus, un es sapratu, ka varu startēt daudz augstākā līmenī... Sāku nopietni un regulāri trenēties... ar asarām acīs nācu no baseina,» stāsta Inga.

Pateicoties veiksmīgajai sadarbībai ar labāko fiziskās sagatavotības treneri Ivaru Čākuru, mani rezultāti progresēja ar katru gadu, un drīz vien varēju konkurēt ar pasaulē vadošajām šķēršļu joslas skrējējām. Savā otrajā pasaules čempionātā skrēju spēcīgākajā skrējienā kopā ar Ķīnas sportisti. Tas man bija liels gods un apziņa, ka es varu vēl labāk... Mani rezultāti ar katru gadu uzlabojās, arī pieredze nāca klāt... Tās ir fantastiskas izjūtas — izjust uzvaras garšu. Lai gan pirms katra starta izjūtu patīkamu satraukumu, tomēr, kad atskan starta šāviens, esmu neapstādināma.»

Par savu dienestu Nacionālajos bruņotajos spēkos (NBS) Inga izsakās īsi: «Ādaži ir lieliska militārā bāze, kur apgūt taktiskās un kaujas iemaņas, uzlabot savu fizisko sagatavotību. Un daudz es varu mācīties no sava vienības komandiera, kurš ir pieredzējis, kompetents, prasīgs un ar milzīgām darbaspējām apveltīts virsnieks.

Lielāko daļu brīvā laika es pavadu kopā ar saviem kolēģiem, kas līdztekus saviem dienesta pienākumiem aktīvi piedalās sporta un kultūras pasākumos.»

— Inga, pastāsti, lūdzu, ko tev nozīmē uzvarēt? Vai tu pārdzīvo, ja neesi pirmā?

— Uzvarēt vienmēr ir patīkami, tas ir gandarījums par paveikto un stimulē turpināt iesākto darbu. Katra uzvara, ko dzīvē esmu izcīnījusi, ir nākusi ar pamatīgu darbu.

Katru zaudējumu es uztveru kā mācību, ka ir pienācis laiks, lai apstātos, izanalizētu situāciju un saprastu, ko es varēju izdarīt labāk. Tā ir dzīves pieredze, ko mēs iegūstam un uzkrājam tikai ar laiku. Svarīgākais, lai katrs zaudējums mums kalpotu kā pieredze un skola turpmākajām dzīves gaitām.

— Ne visi ir tik mērķtiecīgi kā tu. Kāda tu biji skolā un kāda esi attiecībā ar citiem cilvēkiem? Vai tikpat prasīga kā pret sevi?

— Pret sevi es noteikti esmu prasīga, īpaši tas attiecas uz sportu un uzturu. Lai kādos apstākļos es dzīvētu būtu nonākusi, es vienmēr esmu centusies pielāgoties situācijai un atrast iespēju sevi uzturēt labā formā. Kaut gan esmu armijā un ikdienā nēsāju militāro formu, es esmu arī sieviete, kurai gribas labi izskatīties un būt pievilcīgai.

Attiecībā ar citiem cilvēkiem esmu ļoti kategoriska attieksmē pret kaitīgajiem ieradumiem, tādiem kā smēķēšana, pārmērīga alkohola lietošana un neveselīga ēšana. Es nekaulrējos cilvēkiem aizrādīt un paskaidrot, ka šāda rīcība agri vai vēlā var novest pie nopietniem veselības traucējumiem.

— Vai ir viegli būt profesionālam sportistam? Daudzkārt šādiem cilvēkiem dzīves gājums

izvērsas visai traģisks gan attiecību, gan veselības ziņā. Uzskata, ka profesionālais sports esot pat kaitīgs veselībai. Tā teikt — kas par daudz, tas par sliktu!

— Es sevi noteikti neuzskatu par profesionālu sportisti, jo ar sportu naudu nekad neesmu pelnījusi, vairāk to daru sava prieka pēc. Manuprāt, labam karavīram ir jābūt labai fiziskai sagatavotībai, tāpēc laiku, ko pavadu sporta nodarbībās, uzskatu par lietderīgu savai profesijai un personīgajai izaugsmei.

Protams, profesionālais sports ir nežēlīgs, un cilvēka dzīve tajā ir ļoti īsa. Cilvēka

organisms ir kā sarežģīts mehānisms, un, darbojoties ar maksimālu slodzi, tas savus resursus izsmē ļoti ātri. Tāpat ir jābūt stingrai veselības kontrolei un mēra izjūtai, kad jāpieliek punkts profesionālajam sportam. Īpaši tas attiecas uz sieviešu organismu, kam pati daba ir noteikusi arī citas funkcijas un pienākumus.

— Lūdzu, pastāsti, kā tu kļuvi par militārpersonu. NBS dien daudzi sportisti, taču — vai tas vienmēr ir saistāms ar patiesu interesi par militāro jomu? Varbūt tā ir vēlme izmantot resursus, ko piedāvā armija, personisko mērķu sasniegšanai sportā?

— Savas dienesta gaitas es uzsāku Zemessardzē, kur sākotnēji piedalījos lauka mācībās un pārstāvēju savu bataljonu Zemessardzes spartakiādē. Piedaloties un izcīnot vairākas uzvaras NBS sacensībās, saņēmu uzaicinājumu kļūt par profesionālu

Virslieņnantes Ingas Dauškanes lielākie sasniegumi sportā

2002. gads — 3. vieta CISM pasaules čempionātā šķēršļu joslās stafetē, Nīderlande, Ede

2003. gads — 3. vieta CISM pasaules čempionātā šķēršļu joslās stafetē, Spānija, Toledo;

2. vieta CISM reģionālajā čempionātā, Turcija, Ankara

2004. gads — 1. vieta CISM Eiropas čempionātā šķēršļu joslās stafetē, Turcija, Ankara;

3. vieta CISM ziemeļvalstu čempionātā, individuāli, Dānija, Skive;

3. vieta CISM pasaules čempionātā šķēršļu joslās stafetē, Čīle, Santjago

2005. gads — 2. vieta CISM ziemeļvalstu čempionātā, individuāli, Norvēģija, Rena

2006. gads — 3. vieta Eiropas kausa kopvērtējumā, individuālajā vērtējumā

2007. gads — 1. vieta CISM Eiropas čempionāta šķēršļu joslās stafetē, Vācija, Minhene

2008. gads — 2. vieta CISM pasaules čempionātā šķēršļu joslās stafetē, Turcija, Ankara;

3. vieta Eiropas kausa kopvērtējumā, individuālajā vērtējumā

2009. gads — 1. vieta CISM ziemeļvalstu čempionātā, individuāli, Norvēģija, Rena

karavīru sportisti. Mans uzdevums bija organizēt NBS fiziskās sagatavotības pārbaužu testus, sporta sacensības un dalība CISM (Starptautiskā militārā sporta padome) rīkotajās sacensībās, kuras pamatuzdevums ir veicināt draudzīgas attiecības caur sportu. Gribu uzsvērt, ka šāda devīze reāli darbojas, jo pati esmu ieguvusi draugus daudzās pasaules valstīs — gan Eiropā, gan tālajā Brazīlijā, Kanādā, ASV un Āfrikas valstīs.

Nesen aizsūtīju e-pastu Norvēģijas militārās piecīņas sportistēm, ka februāra beigās plānoju piedalīties slēpošanas sacensībās, un nākamajā dienā saņēmu atbildi, ka visa komanda nāks mani atbalstīt un labprāt noorganizēs ekskursiju pa Oslo. Vai tas nav fantastiski, ja ir draugi, kas tevi vienmēr laipni gaidīs ciemos! Tā ir viena no dzīves lielākajām vērtībām un dāvanām, ko esmu ieguvusi armijā.

Savas līdzšinējās karjeras laikā esmu

augusi gan militārajā jomā, pabeidzot Nacionālo aizsardzības akadēmiju un kļūstot par virsnieci, gan civilajā jomā, Latvijas Universitātē iegūstot maģistra grādu izglītības vadībā. Dzīvē vienmēr ir jāizmanto visas iespējas un nekad nedrīkst apstāties savā izaugsmē...

— **Kā tu dzīvo? Kāds ir tavs, Ingas Dauškanes, dienas režīms un apkārtējā vide? Mēs visi nekļūsim par tāda mēroga sportistiem kā tu, taču varbūt ir kas tāds, ko varam pasmelties un ieviest savā ikdienā no tavas pieredzes?**

— Lai cilvēks dzīvotu harmonijā ar sevi un nezaudētu dzīves vitalitāti, svarīgi ir ievērot noteiktu darba un atpūtas režīmu. Ja cilvēks vēlas efektīvi strādāt un realizēt savas dzīves ieceres, viņam būtu ieteicams atrast laiku arī organisma atjaunošanās procesiem.

Lai organisms strādātu maksimālā režīmā dienas laikā, naktī ir jāvelta vismaz septiņas stundas miegam un jāievēro racionāla uztura pamatprincipi.

Cilvēks ēd, lai dzīvotu, nevis otrādi. No tā izriet, ka ēdiena uzņemšanu nevar uzskatīt par baudu un uzturā lietot tikai tādas ēdienus, kas mums garšo. Organismam ir jāsaņem vielas, kas mums nodrošina enerģiju un atjaunošanās procesus. Prioritātei ir jābūt dārzeņiem, augļiem un graudaugu produktiem. Protams, ir reizes, kad mēs varam atļauties ēst arī saldumus, tomēr pirms tam sev vajadzētu pajautāt — ko šis produkts labu dos mūsu organismam? Katra šāda nelietderīga ēdiena uzņemšana mūsu organismā rada nogurumu un darba spēju pazemināšanos, kas ilgtermiņā atsaucas uz darbu, arī dienesta pienākumu izpildi.

Lai uzlabotu darbaspējas, es ieteiktu dienu sākt ar pozitīvām domām, rīta sporta aktivitātēm 30—40 minūšu garumā un veselīgām brokastīm — dārzeņiem, augļiem un putru.

Savu dienu es sāku ar rīta skrējieni un vingrošanu stundas garumā, kam seko vieglas brokastis. Tā es sagatavoju savu organisma dienas darbiem, un tas man palīdz justies možai visas dienas garumā. No 8.30 līdz 17.00 ir darbs, pa vidu pusdienas karavīru ēdnīcā. No 17.00 līdz 19.30 ir vakara treniņš — trenāžieru zāle, kross, slēpošana. 20.00 — vieglas vakariņas. Pēc tam veltu laiku TV ziņām, žurnāliem, grāmatām un, protams, arī pašizglītibai. 23.00 — naktsmiers.

Vakariņās es ieteiktu ēst vieglu ēdienu — salātus, zivī, putru vai makaronus. Ēdienu vajadzētu uzņemt vismaz 2—3 stundas pirms gulētiešanas. No vakariņu galda ir jāpieceļas ar vieglu izsalkuma sajūtu,

pretējā gadījumā organisms visu uzmanību veltīs ēdiena pārstrādei nakts garumā, nevis atjaunošanās funkciju nodrošināšanai. Cilvēks no rīta piecelsies un jutīsies noguris.

Nedēļas nogalēs kopā ar dienesta biedriem es cenšos apmeklēt dažādus kultūras pasākumus.

— **Kā tu uzskati, vai karavīram ir jāsagatavo tikai fiziskais ķermenis vai arī ir vērts ieklausīties kādās austrumu gudrībās, kas vēsta, ka nav uzvarams tas karavīrs, kura fiziskais un garīgais ķermenis ir vienlīdz augsti sagatavoti? Respektīvi, ko tu domā par karavīra psihofizisko sagatavotību, par jogu un cigun?**

— Vienības kaujas spējas un sekmīgu uzdevuma izpildi nosaka gan karavīru fiziskā, gan psiholoģiskā sagatavotība kopumā.

Mūsdienās karavīriem, pildot uzdevumus Afganistānā, nākas saskarties ar neierastiem apstākļiem — liela fiziskā slodze, negulētas naktis, neierasti klimatiskie apstākļi, liels jaunas informācijas apjoms, darbs ar dažāda veida kaujas tehniku, prasme sazināties un sadzīvot ar vietējiem iedzīvotājiem, atrautība no mājām un ģimenes. Lai veiksmīgi pārvarētu šīs grūtības, ir nepieciešama augsta līmeņa psiholoģiskā, taktiskā un fiziskā sagatavotība.

Viens no psiholoģiskās sagatavotības aspektiem ir karavīra pārliecība, ka iespējamās dažādas kaujas situācijas, kurās galvenais līdzeklis to atrisināšanai būs viņa iegūtās zināšanas, prasmes un dzīves pieredze (proti, šaut māk daudzi, bet šaut pareizajā laikā un vietā un palikt dzīvam — to māk tikai labi apmācīti karavīri). Savukārt komandiera uzdevums ir strādāt ar saviem padotajiem, gan pilnveidojot viņu fiziskās un profesionālās prasmes, gan attīstot viņu psiholoģisko noturību — spēju saglabāt augstu morāli jebkuros kaujas apstākļos. Svarīgi, lai komandieris uzturētu karavīros apziņu, ka viņiem sevi ir jāizglīto intelektuāli un garīgi — karavīram ir jāsaprot, ko un kā darīt labāk vai nedarīt nemaz. Grūtāk ir uzvarēt izglītotu un garīgi spēcīgu personību.

Katram karavīram ir jābūt savai dzīves filozofijai, savai vērtību sistēmai, idejai, kam viņš seko un tic. Tas ļauj izdzīvot grūtā situācijā, pārvarēt grūtības, saglabājot morāli, un rast risinājumu. Uzvar tas, kurš grib un spēj cīnīties vēl tanī brīdī, kad pretinieks no tā jau ir atteicies, — uzvarētājs ir tas, kura morāle nepadodas kritiskā momentā vājībai.

Manuprāt, mēs noteikti varētu aizgūt daudz gudru un pamācošu domu no austrumu tautām. Austrumu gudrībās ļoti labi ir parādīta fiziskā spēka nozīme un pielietojamība. Mēs savu spēku varam izmantot, piemēram, tikai aizstāvoties. Savukārt psiholoģiskais spēks nosaka, kā mēs valdām par savu ķermeni un garu. To, cik liela loma ir cilvēka nosvērtībai, savaldībai... Enerģija mums ir dota, lai to novirzītu sevis pilnveidošanai, nevis uzdzīvei.

Austrumu gudrības māca un nosaka cilvēka pašdisciplīnu, kas apmācības procesā, arī kaujas situācijā, ir ļoti būtiska. Tās māca arī pareizu organisma atjaunošanās procesu norisi — gan fiziskajā, gan garīgajā līmenī. ^{TS}

Latvijas kontingenta (LK) karavīri ISAF Meimenas provinču atjaunošanas vienības (*Provincial Reconstruction Team — PRT MMN*) sastāvā ir noslēguši savu misiju. Ir pagājuši gandrīz 12 mēneši, kopš kontingenta apakšvienības uzsāka gatavošanos priekšā stāvošajai daļībai starptautiskajā operācijā Afganistānā, seši no tiem ir pavadīti militāro operāciju rajonā. Sagatavošanās periods ietvēra gan karavīru individuālo iemaņu pilnveidošanu, gan arī kolektīvo apmācību nodaļas, vada un rotas sastāvā uz Sauszemes spēku Kājnieku brigādes 1. kājnieku bataljona (*LATBAT*) bāzes. *PRT* LK

Pēdējos it īpaši izbaudīja abas militārās novērošanas grupas (*Military Observation Team — MOT*), segvārdos sauktas par «Maik» un «Papa», kuru kaujas gatavība tika izvērtēta norvēģu Izlūkošanas rotas sastāvā. *MOT* kopā ar citiem izlūkošanas līdzekļiem misijas rajonā ir būtiska loma. Tās ir *PRT* komandiera «acis» un «ausis» informācijas ievākšanai, kā arī ir būtiskas pastāvīgu attiecību uzturēšanai ar Afganistānas drošības spēku (*Afghan Security Forces — ANSF*) vienībām, it īpaši ar policiju. Pastāvīga klātbūtne noteiktā apvidū prasa ilgstošu uzturēšanos projām no pamata bāzes

PRT

Afganistānas parlamenta apakšpalātas vēlēšanu drošības pasākumu koordinējošā sanāksme.

galveno daļu veidoja šī bataljona 3. rota, dēvēta arī par spartiešiem, kuras uzdevumos ietilpa *PRT* bāzes un personāla apsardze, iekļaujot *PRT* komandiera personīgo apsardzi un sprādzienbīstamu objektu neitralizēšanu. Pēdējo divu funkciju veikšanai kājnieku rota tika pastiprināta ar Militārās policijas un Zemessardzes 54. inženiertehniskā bataljona speciālistu grupu. Vienas noteiktas specializācijas vienību papildināšana ar kaujas inženieru, mīnmetēju, priekšējo atbalsta uguns novērotāju, priekšējo transporta mehāniķu un mediķu apakšvienībām ir militārajā vidē ierasta prakse, un bieži vien jārēķinās ar to, ka nākas komandēt arī citu nacionalitāšu vienības angļu valodā. Šiem pienākumiem ir jāgatavojas laikus, un vajadzīgās kaujas procedūras ir jāslīpē kopīgos treniņos gan mājās, gan arī darbojoties ar norvēģu partneriem kopējos manevros Norvēģijas skarbajos apstākļos.

vietas, līdz ar to arī īpaši atlasītus karavīrus, kuri spēj darboties šādos, iespējams, nosacīti ekstremālos apstākļos.

Papildus saviem tīri militārajiem uzdevumiem *MOT* sadarbības virsniekiem jāspēj orientēties arī vispārīgos pašvaldību organizācijas un darbības jautājumos, jo tieši viņi ir tie, kas palīdz nodrošināt Fārdžabas provinces gubernatora un *PRT* komandiera noteikto pašvaldību darbības prioritāšu un uzdevumu efektīvāku izpildi. Šim aspektam Afganistānā, šķiet, ir izšķiroša nozīme sekmīgai valsts pārvaldes struktūras izveidei visos līmeņos. Vietējiem varas orgāniem ir jākļūst sekmīgākiem, jāizrāda vairāk iniciatīvas un jāseko pieņemto lēmumu izpildei. Pašpārvaldes struktūru vadītājiem ir jābūt redzamiem un aktīviem ne tikai apdzīvoto vietu centros, bet arī lauku nostūros, kas joprojām nestabilās drošības situācijas dēļ nozīmē uzņemties zināmu risku.

Līdzīgi kā citās rotācijās, arī *PRT-15* laikā visas militārās operācijas tika plānotas un realizētas, priekšplānā izvirzot *ANSF* un provinces pašpārvaldes institūcijas. *ISAF* un sabiedroto spēku loma arvien vairāk kļūst par atbalstošu, taču tāpēc ne mazāk svarīgu. Afgāņu militārās un pašvaldības institūcijas progresē ar katru gadu, tomēr joprojām būtisks ir profesionālais padoms, ko spēj sniegt *ISAF* karavīri, balstoties uz savu pieredzi un izglītību, tajā pašā laikā pienācīgi novērtējot pašu afgāņu praktisko izpratni par lietām, kas arī balstās uz pieredzi, uzkrātu gadiem ilgušajos karos. Līdz ar to karavīram ir jābūt pacietīgiem, jāizprot afgāņu kultūras īpatnības, lai prastu notvert īsto brīdi vajadzīgo vārdu pateikšanai, turklāt tā, lai neaizvainotu savus afgāņu partnerus. Ņemot vērā sarežģītās sociālās attiecības Afganistānā starp dažādām ciltīm, etniskajām grupām un sociālajiem slāņiem, dažbrīd tas ir visai komplicēts uzdevums. Tāpēc karavīriem ir jāmacās būt pietiekami labiem diplomātiem, lai nodrošinātu nepieciešamo mērķu sasniegšanu.

Lēmumu pieņemšana bieži vien Afganistānā notiek strauji, tomēr procesu virzība jeb nepieciešamo darbību uzsākšana daudzreiz kavējas. Līdz ar to *PRT* karavīriem nereti nākas bruņoties ar pacietību, tomēr ir jāmēģina paātrināt vajadzīgo notikumu attīstību, tiekoties individuāli ar ietekmīgiem cilvēkiem un amatpersonām un ar viņiem izdiskutējot problēmas un virzot procesus noteiktajā gultnē.

Man pašam ar to nācās saskarties, strādājot pie tā sauktās Afgāņu samierināšanas un reintegrācijas programmas (*Afghan Peace and Reintegration Program — APRP*), kuras būtības pamatā ir Afganistānas Islāma Republikas prezidenta Hamīda Karzaji dekrēts par nemiernieku kaujiniekiem sniegto iespēju

«Maimana» misija noslēgusies

Foto — Gatis Indrēvičs.

nolikt ieročus un izlīgt ar sabiedrību. Ziemeļu reģionā ir tikai dažas provinces, kurās šis process ir uzsākts. Lai viss sekmētos, svarīgi ir, lai to vadītu paši afgāņi un lai koalīcijas spēku līdzdalība un atbalsts paliktu fonā. Fārfābā reintegrēšanās process sākās pēkšņi, kad atsevišķas bijušo kaujinieku grupas vērsās pie provinces un rajonu varas iestādēm ar savu vēlmi atgriezties sabiedrībā, bet pašvaldība vēl nebija gatava to realizēt. Valdības līmenī bija jau izstrādātas vadlīnijas, bet nepieciešamā finansēšanas programma Afganistānas atjaunošanas kredīta fonda (*Afghan Reconstruction Trust Fund — ARTF*) ietvaros vēl nebija gatava. Tomēr bija ļoti svarīgi steidzami vie-

noties par plānu provinces līmenī, par finansējuma avotu īslaicīgi izmantojot ASV Aizsardzības ministrijas sniegto Komandiera ārkārtas situācijas atbildes programmu (*Commander's Emergency Response Program — CERP*). Provinces reintegrēšanās padomes darbības rezultātā programmai pieteicās arvien vairāk bijušo kaujinieku, bet nepieciešamā darbības plāna, mācību programmu, nodarbību un pasākumu sagatavošanas temps stipri atpalika no vajadzīgā. Šādos brīžos koalīcijas spēkiem ir jāizjūt, cik daudz ir iespējams vietējās varas iestādes mudināt, lai pasteidzinātu notikumu attīstību, bet tajā pašā laikā lai temps neapsteigtu vietējo spējas lietas realizēt.

Kopumā ir strādāts plecu pie pleca ar norvēģu, maķedoniešu un amerikāņu karavīriem un civilpersonām, un Latvijas kontingenta karavīriem, beidzoties misijai PRT «Maimana» sastāvā, ir uz ko atskatīties un ir iespēja izvērtēt savus varbūt nelielos, tomēr būtiskos ieguldījumus drošības stiprināšanā Afganistānas Fārfābas provincē. Šis gads nesīs jaunus uzdevumus un izaicinājumus, tāpēc visiem vēl u ticību nākotnei, stipru garu un veiksmi. Savukārt nākamā Latvijas kontingenta karavīriem vēl sekmīgi turpināt iepriekšējo kontingentu iesākto un sveikiem un veseliem atgriezties mājās 2011. gada jūnijā.

Maltīte pēc veiksmīgi noslēgtas operāciju plānošanas.

SZS Kājnieku brigādes štāba priekšnieks pulkvežleitnants **Didzis Nestro**.

Foto — no karavīru personiskā arhīva.

Ahmada Šaha Masuda armijas aizmugurē, 1996. gada novembris

Atis Klimovičs

Autora foto.

Ir pagājušas vairākas dienas pie modžahediem Tālūkānā, un pienācis laiks doties tālāk. Katru vakaru esmu saņēmis solījumu, ka no rīta mums abiem ar tulkus atradīsies vieta helikopterā, kas aizvedīs uz frontes zonu. Esam nolēmuši nokļūt līdz Pandžšeras ielejai, jo netālu no turienes atrodas modžahedu spēku galvenais štābs. Tā ir plaša, auglīga un zaļa ieleja, ko no divām pusēm skauj gana auksti kalni. Padomju iebrukuma laikā tur norisinājās smagas cīņas, kurās afgāņu modžahedus vadīja par Pandžšeras lauvu nodēvētais Ahmeds Šahs Masuds. Arī toreiz, 1996. gada nogalē, viņa ikdiena pagāja kopā ar saviem uzticamajiem

modžahediem, vadot viņus cīņā pret radikālajiem islāmistiem tālibiem. Tomēr līdz ar katru jaunu dienu sapratu, ka vakarā do to solījumu visi bija aizmirsuši, un helikopterā tā arī netikām. Tā nu zaudējis pacietību gaidīt vēl ilgāk, nolēmu nākamajā rītā doties ceļā ar jebkādu autotransportu.

Pārpildītās padomju volgas

Ceļamies agri un jau pavisam drīz esam pilsētas centrā. Tur es varu tikai noskatīties, kā mans tadžiku un turku valodā runājošais tulkus mēģina nokārtot mūsu tālāko dzīvi un vienoties ar mašīnas īpašnieku par pieņemamu samaksu. Naudas nav daudz, un esmu vairākas reizes Anvaram atgādinājis, ka viņam ir jācinās par katru dolāru.

Galū galā — no tā taču ir atkarīga arī tava alga, nedaudz īgni saku viņam, kad kārtējo reizi man šķitīs, ka viņš ne pārāk centīgi mēģina nosist cenu. Par laimi, gandrīz tāds pats ceļa mērķis ir četriem gados jauniem afgāņiem. Arī viņi sāk kaulēties ar vismaz desmit gadus vecās volgas īpašnieku, un jau pavisam drīz visi varam iekāpt mašīnā. Mēs ar tulkus sēžam divatā pa labi no šofera, bet četri afgāņi aiz mums. Sākumā šķiet nedaudz par šauru, taču drīz pārliecinos, ka mūsu mašīna nemaz nav uzskatāma par pārpildītu. Garām pabrauc mašīnas, kurās sēdusies visa lielā afgāņu daudzdzērnu ģimene. Parasti salonā sēž vismaz astoņi pasažieri, bet vēl citi astoņi satupuši atvērtā bagāžniekā.

Jau pēc maza brīža mūsu ceļabiedri sāk smēķēt anašu. Tās smaržu nav iespējams

Par kaujām ar padomju iebrucējiem Pandžšeras ielejā atgādina liels daudzums modžāhedu iznīcinātas tehnikas.

vīriem, kas ceļmalā iekārtojuši savu kontrolposteni. Visi ir priecīgi, ka mūsu mašīnu tie nav centušies apturēt. Prasu, kas notiek tad, ja bruņotie ļaudis liek apstāties? Tie ir vietējā komandiera vīri, kas iekasē «muitu» — man gan tā šķiet vienkārša laupīšana, kam ar īstu nodevu iekasēšanu ir pavisam maz kopīga. Dažreiz viņi pieprasot naudu, bet citu reizi paņēmot kaut ko citu, piemēram, dažus litrus dīzeļa vai benzīna.

Kak dela, staršij leitinant?

Esam ceļā pavadījuši jau vairākas stundas. Lielu daļu šī laika braukuši pa labi pārskatāmiem plašiem klajumiem. Redzējuši desmitiem ciematu, kuru māla sienas un ēku stūrtainie silueti atgādina nelielus viduslaiku cietokšņus. Arī istās aizsardzības būves, kuru vecums sasniedz vairākus gadus, ir līdzīgas, jo būvētas no šī paša māla.

ka esi žurnālists, bet vienkārši izģērbtu visus plikus. Stāstītais liek noprast, ka «Tāleban» pretiniekiem nav izdevies izveidot normālu centralizētu varu savā kontrolētajā teritorijā. Izbraucot viena komandiera kontrolētajai teritorijai, nokļūstam citas vietējās autoritātes zonā. Tur atkal jauni posteņi un vīri ar ieročiem. Pārsvārā bruņojušies ar kalāšņikoviem, dažviet redzami arī nopietnāki ieroči — ložmetēji.

Nebijis kara, saka viens no tirgotājiem, mēs runātu ar jums angliki. Tagad jau ilgi daudzas skolas nestrādā, bet arī tajās, kas darbojas, līmenis ir ārkārtīgi zems.

Pirms mašīnai jāsāk kāpiens augšup kalnā uz Salangas kalnu pāreju, mūsu ceļabiedri paņem savu naudas maisu un atvādas. Redzamas smagi nokrautas kravas mašīnas, kas lēnām brauc augšā. Pēc kāda laika parādās arī sniegs. Kāds pasažieru autobuss nespēj braukt tālāk un kādu laiku bezcerīgi spolē. Tad apstājas, un šoferis nolemj

Sagūstīto tālibu pārvietošana Pandžšeras ielejā.

sajaukt ar kādu citu. Prasu, kādēļ musulmaņi nedzer šņabi, bet zālīti tomēr smēķē. Saņemu atbildi, ka anašu, kas neesot tik kaitīga, Korāns neaizliedzot. Visi četri mūsu ceļabiedri ir tirgotāji — tā faktiski ir vienīgā civilā profesija, kas ļauj pietiekami pieklājīgi dzīvot. Viņi pastāsta, ka maksājot nodevas vietējam komandierim, tāpat kā zemnieki, un cenšas izvairīties no liekiem maksājumiem. Kad mašīna apstājas klajā laukā, jo jābrauc cauri citu bruņoto grupu kontrolētajai teritorijai, maiss ar naudu tiek paslēpts motora nodalījumā. Vēlāk pabraucam garām dažiem bruņotiem

Esam apstājušies nelielā miestā ceļmalā, lai ieturētos. Kā parasti — šašliks un tēja. Protams, kopā ar garšīgo plakano baltmaizi. Paeju garām ēstuves īpašniekam, un pēkšņi apstājos, jo dzirdu man veltītu uzrunu: «Kak dela, staršij leitinant?» Pagriežos un atbildu, ka esmu žurnālists. Blakus mums ieturas trīs vietējie puisi, automāti turpat nolikti. Viens no viņiem, pozēdam manam fotoaparātam, cenšas īpaši izteiksmīgi pūst anašas dūmus. Brīdi vēlāk, jau turpinot ceļu, tirgotāji pastāsta, ka tie bijuši «parasti» laupītāji. Senāk, viņi apgalvo, varbūt pat nebūtu pievērsuši uzmanību tam,

uz riteņiem uzspīlēt ķēdes. Bez tām tālāka braukšana nav iespējama. Arī mūsu volgas riteņiem tiek apliktas ķēdes. Beidzot esam nokļuvuši pie ieejas pašā Salangas tunelī, kurā PSRS invāzijas laikā sastrēguma dēļ no izplūdes gāzēm gāja bojā ap trīs simti padomju karavīru un virsnieku. Tā kā šajā teritorijā galvenais noteicējs ir pazīstamais uzbeku ģenerālis Rašids Dostums, ieeju tunelī apsargā uzbeku karavīri. Tiem ir pelēkas, biezas kokvilnas formas, šķiet, pirktas no Uzbekistānas. Ir diezgan auksts, nofotografējamies kopā ar karavīriem un, iekāpuši

Turpinājums 26. lpp.

Sākums 25. lpp.

mašīnā, jau drīz iebraucam tunelī. To izdo-
das šķērsot tikai pēc kādām piecpadsmit vai
divdesmit minūtēm. Iekšā ir tumšs un sli-
dens, daudz bedru un garu lāsteku, kas no-
karājas no aukstajiem griestiem.

Pie virspavēlnieka štāba

Kad sasniedzam pilsētiņu, kur atrodas
Ahmeda Šaha Masuda štābs, ir iestājusies
krēsla. Nolemjam vispirms parūpēties par
naktsmājām. Tas izdodas vienkārši brīnišķī-
gi, un pavisam negaidīti ātri nokļūstam pie
nelielas viesnīciņas. Kā redzams pēc uzlīmes
uzraksta «Reuters», tā atstāta uz nameļa dur-
vīm, žurnālisti te jau bijuši. Mums tiek ierā-
dīta istabiņa, ir arī duša. Nospriežam, ka
mums patiesi ir izcili paveicies, jo otras tik
pieņemamas apmetnes šeit patiešām nav.

Dodamies uz pavēlnieka štābu. Kad
esam to sameklējuši, jau pēc neilga laika at-
veras palielā nama durvis, un ātrā solī aiz
Masuda ap pussimt augstāko komandieru
atstāj štābu un izklīst. Vējaino vakaru iz-
gaismo vienīgi mēness, tādēļ es uzreiz ne-
spēju noteikt, kurš no visiem ir pavēlnieks.
Kad Anvars man beidzot parāda Masudu,
pieeju viņam klāt un acinu atbildēt uz da-
žiem jautājumiem. «Nē, piedodiet, šobrīd
stāvoklis frontē ir sarežģīts, tādēļ intervijai
man neatliek laika,» uz manu lūgumu at-
bild slavenais tadžiku virspavēlnieks. Bei-
dzamajās novembra dienās tālībēm iz-
devies nedaudz pavisar uz priekšu. To-
mēr fronte ir tālu — trīsdesmit četrdesmit

kilometrus no štāba, tādēļ šāvienus ne-
dzird.

Dodamies uz karavīru kantīni. Tā ir ļoti
liela telpa, pilna bārdainu karotāju. Turklāt
tā piepīpēta, ka zilais anašas dūmu māko-
nis ir vismaz metru biezs. Jau pēc brīža mani
un tulku ielenc modžāhedi, kurus acīmred-
zot piesaistījis mūsu svešādaļa paskats.
«Znaješ po russki? Ti šuravi?» vaicā viens
pēc otra, viltīgi smīnot un smēķējot anašu.
Masuda rīcībā ciņā pret tālībēm tobrīd bi-
ja 10 tūkstoši karavīru, no kuriem karava-
donis atsijājis pusi. Pārējie atradās rezervē.

Uz gūstekņu nometni ielejā

Vakarā satieku fotogrāfu no Beļģijas,
kas arī nokļuvis līdz šejieni un apmeties
nelielajā viesnīciņā. Viņam vēl saglabājies
neliels daudzums šķīstošās kafijas. Ar prie-
ku pieņemu piedāvājumu to nogaršot, jo
pie kafijas neesmu ticis jau veselu nedēļu.
Tad arī sarunājam uz līdzās esošo Pandžše-
ras ieleju doties kopīgi. Dažādu valstu žur-
nālistu kooperācija ir parasta lieta — kopā
algojot tulkus un šoferus, iespējams būtiski
ietaupīt līdzekļus.

Rīta agrumā sasniedzam ieeju Pandžše-
ras ielejā, taču tālāk braukt nav iespējams.
Ceļš saspridzināts, un abos virzienos iespē-
jams pārvietoties tikai kājām. Uzzinu, ka
spridzināšana veikta pēc Masuda pavēles,
kas centies atturēt ielejas iedzīvotājus no
aizbēgšanas. Tagad viņiem ir jāpaliek un
neatliek nekas cits kā cīnīties pret tālībēm,
ja tiem izdotos nonākt līdz šejieni. Par to
man pastāsta kāds krievu tautības puisis,

kurš jau četrus gadus karo Masuda armijā.
Par iemesliem, kāpēc izdarījis šādu izvēli
un kļuvis par musulmani, viņš runāt nevē-
lējas, vienīgi pateica, ka māte un tēvs dzī-
vojot Maskavā. Vecāki zinot, kur viņš
atrodas. Nodomāju, ka vecākiem diezin vai
ir zināms tas, ka dēls ticis septiņas reizes ie-
vainots.

Esam nolīguši padomju visurgājēju ua-
ziku un jau drīz pārliecināmies, ka šejienes
ceļiem tā ir atbilstoša mašīna. Esam uzzi-
nājuši par gūstekņu nometni un nolemjam
turp arī doties. Ceļš vijas brīžam augšup
kalnā, tad lejā. Braucam garām stāvām
aizām un nelieliem ciematiem. Vietām tais-
nās rindās sakrauti nelieli balti akmeņi —
tā iezīmēta zeme, kas joprojām nav atminē-
ta. Lai gan visā valstī daudzviet strādā at-
minētāju brigādes, tomēr spridzekļu jopro-
jām ir gana. Kāds afgāņu ārsts man stāstīja,
ka katru dienu mīnu sprādzienos Afganis-
tānā tiek ievainots vismaz viens cilvēks.

Par spīti ceļa putekļiem, kas jau pēc
pusstundas ilga brauciena matus nokrāso-
juši cementa krāsā, un dangainajam ceļam,
sēžu izturīgajā uazikā un vēroju dzeltenīgi
brūno kalnu zemi un skaidro zili zaļo ūde-
ni lejup plūstošajā upē.

Krievu puisim, kas mūs pavada līdz pat
gūstekņu nometnei, šis ir tikai 21 mūža
gads. Četrus beidzamos paguvus karot Ma-
suda armijā. Man šķiet, ka viņš ir tāds kā ka-
ra pārņemts. Runā ātri, pat smaida šķietami
ātri. «Cik gan krievu karavīru te, Pandžšērā,
savulaik atrada savu nāvi. Te neviens neuz-
varēs. Arī tālībi ne. Ja vajadzēs, karosim vai
simt gadu,» stāsta man Dmitrijs, kas jau

Sagrautais ceļš pie ieejas Pandžšeras ielejā.

INTERESANTI

paguvis ļabi apgūt tadžiku valodu. Tagad viņš ir ievainots jau septīto reizi — kājā un plecā.

Pakistāniešu algotņi

Beidzot sasniedzam gūstekņu nometni. Augstas māla sienas, virs kurām redzams bruņots sargs. Iepazīstos ar nometnes priekšnieku, kas runā krieviski, jo savulaik mācījies Rīgā, aviomehāniķu skolā. Vaicāju, vai starp sagūstītajiem tālībiem ir arī pakistānieši. Vīrs atbild apstiprinoši, un jau drīz varu sarunāties ar pakistāniešu virsnieku. Gan viņš, gan arī citi gūstekņi neizskatās pārlietu nelaimīgi. Varbūt tāpēc, ka zina — ticības brāļi viņiem neko sliktu nenodarīs. Kamēr sagūstītais majors mierīgi atbild uz visiem maniem jautājumiem, pārējie gūstekņi, satupušies garā rindā, uzmanīgi klausās mūsu sarunu. Un tā gandrīz vai veselu stundu, pat nepakustēdamies. Virsnieks pastāstīja, ka uz Afganistānu viņu nosūtījusi pavēlniecība, tāpat kā citus pakistāniešu virsniekus un karavīrus. Gūstā padevušies pirms kādām 40 dienām kaujas laikā netālu no šīs vietas, kad sapratuši, ka turpināt cīņu ir bezjēdzīgi. Par piedalīšanos karā kaimiņvalstī nekādu papildu samaksu nesāņēmot. Nopelnot tieši tikpat daudz, cik dzimtenē — aptuveni 95 dolārus mēnesī. «Mani izpirktu, ja vien pavēlniecība zinātu, kur atrodos. Otrreiz es vairs šajā karā nenokļūtu,» stāstīja majors, palīdzot man gūt apstiprinājumu Pakistānas dalībai šajā Afganistānas karā, lai gan oficiālā Islāmābāda to vienmēr ir noliegusi. **18**

Vecie padomju tanki — iemīļota spēļu vieta.

*Modžāhedu kartība –
vecie var atpūsties un parunāt, jaunākajiem jāstrādā.*

Policijas postenis Tālūkānas centrālajā krustojumā.

Latviešu strēlnieku Ziemassvētku kaujas

«.. miers virs zemes, un cilvēkiem labs prāts»

Juris Ciganovs,

Latvijas Kara muzeja direktora vietnieks. Foto — no Latvijas Kara muzeja krājuma.

Ritēja 1917. gada 5.—11. janvāris (1916. gada 23.—29. decembris pēc vecā stila). Latvijas teritorijā plōsījās Pirmais pasaules karš, Kurzemē atradās vācu armija, cīņas ritēja Rīgas dienvidu pievārtē.

Krievijas armijas vēsturē šīs kaujas iegājušas kā Mītavas (Jelgavas) operācija, vācu armijas vēsturē tās pazīstamas kā Ziemas kaujas. Latviešu strēlnieku vēsturē šīs kaujas ierakstītas kā Ziemassvētku kaujas. Tā bija lielākā Krievijas armijas Ziemeļu frontes kaujas operācija visā Pirmā pasaules kara laikā Rīgas iecirknī. Šīs kaujas apvītas ar daudzām leģendām, vēlākajos gados arī ar izdomājumiem un izskaistinājumiem. Tās ir nosauktas gan par latviešu strēlnieku varonības izpausmes paraugu, gan par plānveidīgu latviešu karavīru iznīcināšanu, izmantojot tos kā lielgabalu gaļu. Tajā pašā laikā strēlnieku varonība Ziemassvētku kaujās un vēlākajās t. s. Janvāra kaujās cēla latviešu tautas pašapziņu un parādīja latviešu tautības karavīrus kā militāru spēku, ne sliktāku par krievu un vācu karavīriem. Par latviešu kaujas varonību rakstīja daudzi laikraksti Francijā, Lielbritānijā un citur pasaulē.

Krievu 12. armijas komandiera ģenerāļa Radko Dimitrijeva pavēle, uzsākot Mītavas (Jelgavas) operāciju, skanēja: «Pārraut vācu fronti iecirknī no Lielā Tīreļa līdz Olainei, lai pēc tā, manevrējot atklātā laukā, atsviestu ienaidnieku pāri Iecavas upei un Lielupei.» Tālākā perspektīvā bija paredzēta Jelgavas ieņemšana, pēc kuras vajadzēja sākties Kurzemes atbrīvošanai. Tā tika stāstīts latviešu strēlniekiem. Tomēr krievu armijas vadība tik plaša mēroga uzbrukuma operāciju nemaz neplānoja, jo tas prasītu rezervju pievilkšanu no Petrogradas apkārtnes, bet tas būtu problemātiski ziemas apstākļos un dzelzceļa lielās noslogotības dēļ. Turklāt, lūkojoties pasaules kara globālā kompleksā, nākamās Ziemassvētku kaujas bija domātas kā krievu armijas palīdzība

Rietumu frontei, lai ar Krievijas mērogiem nelielu, lokālu uzbrukuma operāciju palīdzētu grūtus brīžus pārdzīvojošām britu un franču armijām pie Verdenas. Ziemassvētku kauju plānošanā nepiedalījās krievu armijas virspavēlniecība (krieviski *Stavka*), arī Ziemeļu frontes virspavēlniecība plānošanā ņēma ļoti minimālu dalību. Visa uzbrukuma operācija tapa 12. armijas štābā. Frontes pavēlnieka ģenerāļa Ruzska un 12. armijas komandiera ģenerāļa Dimitrijeva uzskati par iespējamo uzbrukumu nesakrīta. Dimitrijevs uzskatīja, ka purvainajā un mežiem klātajā apvidū dienvidos no Rīgas vajadzēja uzbrukt bez iepriekšējas artilērijas sagatavošanas, ievērojot pēkšņuma faktoru. Krievu armijas artilērija bija gan optikas ziņā neprecīzāka par vācu, gan arī skaitliskā ziņā vāciešiem bija vairāk lielgabalu. Bez tam vācieši pēc krievu artilērijas uguns vienmēr paspēja pārrāvuma vietā pievilkt jaunus spēkus, un krievu armijas uzbrukumi palika bez rezultātiem.

Ruzskis savukārt uzskatīja, ka uzbrukums veicams šaurā frontē, pārraujot Jelgavas—Krustpils dzelzceļu, jo iespējamās neveiksmes gadījumā plašāku frontes iecirkni būtu grūtāk nosegt no iespējamā vācu pretuzbrukuma. R. Dimitrijevs tomēr saņēma atļauju veikt uzbrukumu Mazā Tīreļpurva rajonā, jo tajā bija karaspēka izvirzīšanai nepieciešamais segtais apvidus, lai arī pretiniekam šeit bija vairāki nopietni nocietināti punkti: Mangaļi, Ložmetējkalns. Pēdējais bija kā cietoksnis — gan dzeloņstieplu aizžogojumi, gan divu metru augsts valnis, gan betona blindāžas ar divos stāvos iebūvētām ložmetēju ligzdām.

Jāatzīmē ģenerāļa Dimitrijeva spēja nodrošināt uzbrukumam izcīlu slēpenību, svarīgākās ziņas uzticot tikai ļoti šauram militārpersonu lokam. Galvenajā trieciena iecirknī spēku samērs uzbrukuma sākuma brīdī bija apmēram 4:1, artilērijas ziņā 2:1 par labu krievu armijai.

5. Zemgales latviešu strēlnieku pulka virsnieki un strēlnieki pozīcijās Tīreļpurva rajonā. 1916./1917. gada ziema.

Operācijas laikā abas nesē saformētās latviešu strēlnieku brigādes apvienoja vienā divīzijā ar ģenerāli Augustu Misiņu priekšgalā. Pirmo un vienīgo reizi Pirmā pasaules kara laikā visi astoņi latviešu strēlnieku pulki bija iekļauti kopīgā lielākā karaspēka formācijā. Kopā ar latviešu strēlnieku pulkiem šajā uzbrukumā piedalījās arī Sibīrijas strēlnieku vienības — «sibīrieši» bija no kaujas spējīgākajām Krievijas armijas vienībām, krievu armijas elite.

Uzbrukuma sākumu nolika Krievijā svinamos Ziemassvētkos — 1916. gada 23. decembrī plkst. 5 no rīta. Krievijā šajā laikā bija cits kalendārs kā pārējā Eiropā — tā dzīvoja pēc vecā stila. Vācu ierakumu pusē Ziemassvētki jau bija nosvinēti un sagaidīts jaunais gads — tur šajā laikā bija 1917. gada 5. janvāris.

Krievijas armijas uzbrukums visumā izvērtās neveiksmīgs. 3. Sibīrijas strēlnieku divīzija, kura frontāli uzbruka Ložmetējkalam, netika tālāk par dzeloņstieplu aizžogojumiem ne 23., ne 24. decembrī. Ložmetējkalmu ieņēma tikai 25. decembrī, kad latviešu strēlnieku vienības jau bija to apgājušas un vācieši, baidoties no ielenkuma, paši atstāja savus nocietinājumus. Tikpat neveiksmīgs bija tā sauktās Odiņu grupas uzbrukums (Lielupes kreisajā krastā), kur cīnījās 6. atsevišķā brigāde — izlases vienība, kuru vēlāk bija paredzēts nosūtīt uz Franciju palīgā sabiedrotajiem. Viņi nokavēja uzbrukuma sākumu, un vācieši tos sagaidīja ar lielgabalu uguni, atspiežot atpakaļ savās pozīcijās. No krievu daļām vienīgie,

6. Tukuma latviešu strēlnieku pulka strēlnieki pie blindāžas, kurā atradās pulka štābs Ziemassvētku kauju laikā. Tīrelpurva rajons, 1917. gads.

kuri pārrāva vācu nocietinājumus, bija 56. Sibīrijas strēlnieku pulks, kas cīnījās 1. latviešu strēlnieku brigādes kreisajā flangā. Latviešu strēlnieku divīzija izrādījās vienīgā, kura godam izpildīja savu kaujas uzdevumu.

1. latviešu strēlnieku brigādei bija jāpārņēma vācu frontē Mangaļu—Skangaļu māju rajonā. Tās kreiso kolonnu veidoja 1. Daugavgrīvas un 2. Rīgas strēlnieku pulks, kā arī 3. Kurzemes strēlnieku pulka bataljons. Uzbrukuma dienā, 23. decembrī, trijos no rīta kapteiņa Fridriha Brieža komandētie izlūki izgriezta koridorus vācu dzeloņstieplu aizžogojumos. Uzbrukums sākās nedaudz pirms paredzētā laika, jo 3. Kurzemes pulka strēlnieki uzvedās pārāk skaļi, un vācieši viņus pamanīja. 1. Daugavgrīvas pulks veiksmīgi pārvarēja abas vācu nocietinājuma līnijas. Aiz daugavgrīviešiem bija jānāk 2. Rīgas strēlnieku pulkam, taču viņi apmaldījās un neatrada jau izgrieztās ejas dzeloņstieplu aizžogojumos. Viņi paši bija spiesti veidot jaunas ejas zem vācu ložmetēju uguns. Tomēr rīdzinieki pārrāva abas vācu aizsardzības līnijas. Uzbrukumā devās arī 3. Kurzemes pulka strēlnieki, kurus skaļās uzvedības dēļ (ar spirtu uzmundrinātie strēlnieki skaļi dziedāja) pamanīja vācieši un sāka apšaudīt, nodarot ievērojamus zaudējumus. Vakarā uzbrukums izbeidzās, jo rezerves nepienāca, pārrāvumu neviens neturpināja attīstīt. Vācieši sāka pretuzbrukumu, sibīriešu pulku karavīri sāka atkāpties (viņi vācu tranšējās bija atraduši rumu un uz vietas bija to nomēģinājuši), jātkāpjas bija arī latviešu strēlniekiem. 24. janvārī 1. latviešu strēlnieku brigāde atgriezās izejas pozīcijās.

Labāk veicās 2. latviešu strēlnieku brigādei, kura uzbruka divās kolonnās. Smagus zaudējumus cieta pulkveža Jukuma Vācieša komandētie 5. Zemgales pulka strēlnieki, jo nokavēja uzbrukuma sākumu — plkst. 5 viņi atradās tikai savās priekšējās pozīcijās. Arī koridori vācu dzeloņstieplu aizžogojumos nebija izgriezti. Zemgalieši nonāca pie vācu dzeloņstieplēm ar pusstundas nokavēšanos un nokļuva spēcīgā ložmetēju ugunī. Pulka 1. bataljons metās griezt vācu dzeloņstieples, bet daudzi turpat arī palika, citi metās uz

priekšu, un pulks, ciešot lielus zaudējumus, ieņēma vācu pirmo nocietinājuma līniju. Tālāk tikt neizdevās, liela daļa strēlnieku palika uz klaja lauka, pieplakuši zemei. Vācieši šāva, kustēties nevarēja, arī ievainotos izņest nevarēja. Dienas laikā krasi mainījās temperatūra, naktī putināja, no rīta sākās atkusnis, smidzināja sīks lietus, bet vakarā pieņēms sals līdz mīnus 20 grādiem. Samirkušie karavīru šinēji sasala. Smagi ievainotie, palikuši bez palīdzības, nosala turpat kaujas laukā. Šī uzbrukuma laikā zemgalieši savu kaujas uzdevumu neizpildīja. Labāk veicās 2. brigādes citai kolonnai, tā pārrāva vācu fronti, ieņēmot abas nocietinājuma līnijas.

25. decembrī sākās uzbrukums Ložmetējkalam, kurā piedalījās gan latviešu strēlnieki, gan sibīrieši. Tieši 3. Kurzemes pulka enerģiskais uzbrukums lika vāciešiem, lai glābtos no ielenkuma, Ložmetējkalmu atstāt. Uzbrukums varēja turpināties Kalnciema virzienā, taču rezerves vienības netika atsūtītas. Naktī uz 27. decembri vajadzēja sākties krievu armijas vispārējam uzbrukumam gar abiem Lielupes krastiem Jelgavas virzienā, taču vājo rezervju dēļ uzbrukums neizdevās. Ziemassvētku kaujas bija noslēgušās. Abās strēlnieku brigādēs bija krituši pāri par 900 karavīru, bez vēsts pazuduši aptuveni 850 karavīri, ievainoti vairāk nekā 3200 karavīru (pēc 2. latviešu strēlnieku brigādes komandiera pulkveža, vēlākā Latvijas armijas ģenerāļa, Andreja Auzāna datiem). Dažos citos avotos upuru skaits ir atšķirīgs — ap 5000 kritušo, bez vēsts pazudušo un ievainoto.

Latviešu strēlniekus nosūtīja atpūtā, kura ilga tikai desmit dienas, jo krievu daļas, kuras bija nomainījušas latviešus frontē, nespēja apturēt vācu armijas 10. janvāra (23. janvāra) uzbrukumu. Sākās Janvāra kaujas. Šoreiz tas bija slaktiņš ar milzīgiem strēlnieku zaudējumiem. Vācieši bija pievilkuši artilēriju un lietoja arī ķīmiskos šāviņus. Latviešu strēlniekiem bija jāuzbrūk klajā laukā dienas laikā, stratēģiskie panākumi bija niecīgi, bet zaudējumi milzīgi — bojā gāja 37,5% no strēlnieku pulka karavīru kopskaita (apmēram 4000 kritušo un bez vēsts pazudušo). **▣**

Janvārī, pirms

Edīte Sondoviča

1991. gada janvāra barikāžu laiks... Par to mums katram savas atmiņas, lai gan bijām kopā un vienoti kā vēl nekad, bet katrs savā vietā. Es toreiz strādāju Latviešu strēlnieku muzejā un ārstatā Latvijas radio.

Gada pirmajās dienās valdība satraukums un neziņa. Omoniēši jeb «melnās beretes» saimniekoja Preses namā. Tipogrāfijas strādnieki un žurnālisti atteicās strādāt zem ieroču varas. Ļaudis turpināja pārrunāt 1990. gada decembra sprādzienus sēriju. Galvenais mērķis bija nesen uzliktās piemiņas zīmes latviešu karavīriem Morē un Džūkstē... Tuvojās Ziemassvētku kauju atceres laiks. Latvijas Kultūras fonds (dibināts 1987. gada aprīlī) Imanta Ziedoņa vadībā un Latviešu strēlnieku muzejs aicināja uz Piņķu dievnamu, uz Ložmetējkalnu. 1991. gada 5. janvārī turp devās ļaudis no visas Latvijas. Baznīca pārpildīta. Dievkalpojumu vadīja arhibīskaps Kārlis Gailītis un prāvests Jānis Liepiņš. (Abi pievienojušies Aizsaules pulkiem 1992. un 2007. gadā.) Koris «Līgo» Karmenas Jakovelas vadībā izpilda dziedājumus no Lūcijas Garūtas un Andreja Eglīša kantātes «Dievs, Tava zeme deg!». Dailes teātra aktieris Jānis Paukštello uzrunā un iedrošina tautu ar Aleksandra Čaka dzeju: «Savam spēkam, zemgalieši, ticiet, / Savam naidam, savai izturībai, / Tikai ticiet, zemgaliešu vīri, / Tad ir nāve nebūs vairs par grūtu.» («Mūžības skartie». Rīga, 1940.) Neaizmirstams dvēseļu saskarsmes brīdis, kas turpinās Peitiņu kapsētā pie Strēlnieka Mātes kapa, Ložmetējkalnā un Tīrelī pie latviešu strēlnieku pulka piemiņas zīmēm, ko atklāj Kultūras fonds. Liesmo uguns kuri. Stipras vīru rokas tur valsts karogus, kad pāri kauju vietām aizskan valsts himna. Ļaudis šajā satrauktajā laikā lūdz Dieva svētību. 5. Zemgales latviešu strēlnieku pulka strēlnieks un aktieris Ēvalds Valters iedezd kamīnu «Mangaļu» mājās (tagadējais Ziemassvētku kauju piemiņas muzejs).

Pēc nedēļas, 13. janvāra agrā rītā kino režisors Juris Podnieks, traucoties pa šoseju mašīnā bez priekšējā stikla un pārsniedzot visus atļautos ātrumus, uz Latviju atveda lie-

cības par asiņainajiem notikumiem Viļņā, kuras kopā ar Aleksandru Demčenko (Jura asistents) bija nofilmējis naktī uz 13. janvāri. Caur Zviedrijas televīziju pasaule ieraudzīja, kā padomju tanki nesaudzē neapbruņotus cilvēkus Viļņā, kā desantnieki tos sit ar šauteņu laidēm. Latvijas Tautas fronte Daiņa Īvāna vadībā agrajā stundā pulcēja ļaudis uz mītiņu Lietuvas atbalstam.

«Un vairs nav bail, / Ik gaiša spīts / un svētums piesacīts. / No mutēs dziesma nāk, / nāk spīdēdama balss — / no Rucavas nāk gods, no Rāznas lūgsna,» — tā rakstīja Andris Slapiņš, kinooperators, arī dzejnieks un Jura Podnieka draugs...

Ap diviem dienā blakus Daugavas straumei plūda ļaužu un karogu straume. No visas Latvijas Rīgā sabrauca ap 700 000 cilvēku, lai pasaule redz, ka Baltija vienoti stāv par savu brīvību, stāv ar savu spītu, kailām rokām, gatavi kā strēlnieki tālajā 1916. gadā stāvēt līdz uzvarai. Mirkli pat saulīte apmirdzēja karogus un ļaužu sejas, bet skaudrais ziemelis sadzina mākoņus un saldēja ļaudis. Mēs, strēlnieku muzeja darbinieces, atgriezāmies muzejā. Vārijām tēju un kafiju un aicinājām nosalušos sasildīties. Sākumā cilvēki neticīgi vēra smagās muzeja durvis: kafija, tēja šajā laikā, kad veikalā plaukti tukši?! Tad — smaidi, abpusējs prieks un siltums ielija sirdis. Tā sākās Latviešu

strēlnieku muzeja darbinieku, arī mans, Barikāžu laiks.

Mājās atgriezies vēlu. Daudzi tonakt cēla barikādes pie radio mājas, citi devās uz Zaķu salu sargāt televīziju. Naktī atmodos no dīvainā trokšņa: likās, ka pāri Gaisa tiltam plūst uguņu straume un nāk tanki no Ādažiem. Vai tiešām? Tikai 14. janvāra rītā, braucot uz darbu, ieraudzīju baļķu mašīnu loku ap Ministru padomi, ugunsurus zem liepām un apņēmīgus vīrus ap tiem. Ejot cauri Vecrīgai, «satiku» visdažādāko lauksaimniecības tehniku. Gan 14., gan 15. janvārī muzejā turpinājām vārit tēju, smērēt maizītes. Visu pirkām tirgū. Visi tā darīja. Mēs zinājām, ka cilvēki no laukiem bija braukuši uz mītiņu, bet palika uz barikādēm. 15. janvārī pāri Strēlnieku laukumam uz Vislatvijas tautas sapulci steidzās interfrontes aicinātie Pārdaugavas jauno namu iemītnieki... Vīrs Doma laukuma padomju armijas helikopteri. Bet radio raida Raimonda Paula mūziku. Iepriekšējā vakarā Maestro piedalījies koncertā barikāžu dalībniekiem Doma laukumā...

Vai tiešām viņi abi ar Jāni Peteru 1973. gadā paredzēja šo barikāžu laiku himniskajā dziesmā «Manai Dzimtenei»? Vai tiešām «vēl nāks Piektais gads, Asins lietus lis... Iesim strēlniekos, Dziesma vētru sēs...»? »

divdesmit gadiem

Nakts. Muzejā klusums. Drīz nesišu tēju Rīgas sargiem, jo laukā auksti. Savādi mūsu tautai Ziemassvētki un gada pirmais mēnesis: 1905. gada janvārī lija asinis, 1916./17. gada ziemā Tīrelpurvs kļuva par Brāļu kapjiem gan latviešiem, gan sibīriešiem, gan vāciešiem. 1944./45. gada ziemā zem viesuļuguns sagruva Džūkstes baznīca, šāviņi nežēlīgi kapāja cēlo Lestenes dievnamu, lodes dzēsa svešos un savējos... Kāpēc? Kā būs 1991. gadā? Vai interfrontei izdosies sanādot Rīgas daudz nacionālos iedzīvotājus? Lasu Ojāra Vācieša dzeju un domāju, meklējot atbildi tajā, kā vienmēr, kad grūti...

16. janvārī Lietuva atvadās no 12. janvāra asiņainās nakts upuriem. Latvijas radio skan sēru mūzika un ziņas vairākās valodās, lai ikviens klausās latviešu un lietuviešu izmisīgajā saucienā pēc brīvības un neatkarības.

Šajā sēru dienā 1. pilsētas slimnīcā 18.50 no ievainojuma galvā miris šoferis Roberts Mūrnieks. Viņu uz Vecmilgrāvja tilta panāca slepkavas lode. «Melnās beretes» aizdedzinājuši tilta sargu tehniku un aizbraukuši, solot nošaut visus kā suņus...

Piezvanīja mamma un sacīja, ka izvērijusi zupu Gaisa tilta sargiem. Pa ceļam uz mājām iegriezies Radio mājā pēc reportiera (toreiz tā bija apmēram 6 kg smaga kaste), jo cerēju

ierakstīt mūsu lauku ļaužu domas. Aiznesu māmuliņas sarūpētās pusdienas un uzziņāju, ka šajā postenī stāv Lapmežciema zvejnieki un vidzemnieki no Ziemeļiem. Kamēr mēs tērzejām, uzradās kāds padomju patriots un aicināja doties mājās, jo te varot nākt tanki... Vīri atsmēja, ka viņi nu labāk zinot, kas darāms, un ar tankiem lai nebaida. Apciemāju arī posteni pie Oškalna stacijas (tagad Zemītāna stacija) un Deglava ielas pārvada. Vīri sargā pieejas Rīgas centram. Sildās pie ugunsкура un spriēž par nākotni. Pie Deglava pārvada kļūstu lieciniece aizkustinošam brīdim. Veca krievu māmuļa atnesusi vīriem siltas pankūciņas un saka: «Ēdiet, dēliņi, ēdiet un sargājiet mūs...» (To dienu ierakstu atšifrējumi glabājas Barikāžu muzejā.)

17. janvārī, isi pirms pusnakts atgriezies no savas barikādes — Strēlnieku muzeja. Piezvanīju kolēģei Mārai Marcinkēvičai uz Mākslas muzeju un palūdzu aprunāties ar muzeja vadību, vai Mākslas muzejs neuzņemtos aicināt māksliniekus ziedot savus darbus Rīgas aizstāvjiem. Ideja tika ar prieku pieņemta. (10. februārī Arsenāla zilē pulcējās Rīgas sargi, lai saņemtu dāvinājumus. Tas bija skaists mirklis.) Todien bijām pie «Laimas» labiem cilvēkiem un saspirkām šokolādi — tā mūsu sargiem enerģijai. (Veikalos toreiz tādu gardumu nebija.) Tā nemanot bija pagājušas barikāžu piecas diennaktis. Sarasts ar tehniku, cilvēkiem pie ugunsķurkiem Vecrīgā un pie tiltiem. Būs skumji, kad no Kaļķu ielas aizbrauks tie divi «resnie un omulgie» traktoriņi — tādi tie izskatījās līdzās lielajām mašīnām. Kāds uz viena traktoriņa bija nolīcis sarkanu tulpi. Kāpēc ne!?

Citu vakaru, mājup ejot, nopirku puķu veikalā narcises un apdāvināju Ministru padomes (tagad Ministru kabinets) sargus. Vīri bija pārsteigti par narcisi janvārī un saudzīgi novietoja mašīnā pie stikla...

Svētdien, 20. janvārī, plkst. 23.50 Latvijas televīzija informēja, ka apšaudē Bastejkalnā nošauts kinooperators Andris Slapiņš... Ak, Dievs! Vai asinsdzīres sākušās arī Latvijā? Vēl pusseptiņos pie Brīvības pieminekļa satiku draugu ģimeni ar bērniem. Dakteri Ilze un Māris Pļaviņi vēlējas parādīt Jānim un Laimai, kādas izskatās barikādes... Nekas neliecināja,

ka plkst. 21.00 sāksies apšaušana, ka līs asinis, ka slepkavu lodes izdzēsīs četras dzīvības, ka ievainos deviņus cilvēkus! Aprāvās Rīgas skolnieka Edija Riekstiņa mūžs, miliču Sergeja Konoņenko un Vladimira Gomanoviča dzīves. Smagi ievainoto kinooperatoru Gvido Zvaigzni aizveda uz 1. slimnīcu...

Nākamajā dienā aizeju uz Bastejkalnu. Pie kļavas, kur nošāva Andri Slapiņu, deg sveces, pie portreta ziedi. Tāpat arī pāri kanāla tiltiņam. Asins paltis uz asfalta joprojām liecina par notikušo svētdienas vakarā. Iekšlietu ministrijai izsisti logi, sienās ložu pēdas... Tā mēs ejam uz savu izsapņoto brīvību — caur ugunsķuru dūmiem Vecrīgā, cauri sveču liesmām, ziediem un asins paltīm uz pelēkā asfalta.

23. janvārī Anatolijs Gorbunovs lietišķi un mierīgi informēja par tikšanos ar Mihailu Gorbačovu, darot mums zināmu, ka palicis nelokāms savā pārliecībā, ka Latvijai jābūt brīvai un neatkarīgai... Šī ziņa nomierina. Nopērku baltu ceriņzaru un aiznesu mamītei. Ugunsķuri deg, barikādes stāv, arī «mani» traktoriņi ir savās vietās.

24. janvāris, patiesībā jau sācies 25. janvāris. Šī nakts nav pirms Dziesmas, tā ir pirms došanās pie Zemes mātes. Andri Slapiņu es pazinu personīgi. Zināju, ka viņš iecerējis filmu par latviešu karavīriem abās pusēs Kurzemes cietoksnī. (Cerēju, ka to pabeigs Juris Podnieks.) Paliēk Andra filmas «Nakts pirms dziesmas», «Līvu dziesmas», līdzdalība dokumentālajā filmā «Strēlnieku zvaigznājs»...

25. janvārī pie Brīvības pieminekļa saule un cilvēku tūkstoši. «Viņi šāva uz Brīvību,» teic Juris Podnieks, atvadoties no drauga. K. Valdemāra ielas malās cilvēki ar svecēm. Meža kapi... Cilvēks pie cilvēka. Sarkst debess mala, priedēs iešalcas vējš, kad Zemes māte aizver Mūžības vārtus...

Noliekot tālaika piezīmes, atvēru Andra Slapiņa dzejas un atziņu grāmatu «Man kalna virtotnē ir tālas mājas», ko 1994. gadā sakārtoja izdošanai Imants Ziedonis.

«Bet lido kāda balta puķe, skaties, kur atmiņas austi! Līdzenums nostaigāts, vai pietiks vēl spēka kalniem? Kur dievi sargā, kraujot jaunas mūžības vārtus. Redzi!»

Daugavmala 1991. gads
13. janvāris.

Latvijas smagatlētikai

Arnis Šauriņš,

Latvijas Godžju-rju karatē federācijas prezidents.

Foto — no autora personiskā arhīva un interneta vietnēm.

Latvijas smagatlētikas vēsturē šoreiz apskatīsim to posmu, kas saistīts ar laušanas. «Laušanās ir viens no visvecākajiem cīņas veidiem. .. No tiem visvairāk pazīstami: grieķu—romiešu cīņa jeb franču cīņa ..» — lasām Latviešu konversācijas vārdnīcā (1939—1940). Vilis Čika un Gunārs Gubiņš izdevumā «Latvijas sporta vēsture, 1918—1944» (1970) raksta: «Līdz 1922. gadam laušanas Latvijā sauca par franču cīņu, vēlāk par grieķu—romiešu cīņu,

bet tagad krievu okupācijā tikai par klasisko cīņu.» Sākot no 18. gs., šis cīņas veids attīstījās un pilnveidojās Francijā. Iekļaujot to mūsdienu I olimpiskajās spēlēs (1896. gadā) Grieķijā, to pārdēvēja par grieķu—romiešu cīņu. «1933. gadā PSRS franču cīņu sākumā nodēvēja par krievu—franču un pēc tam par klasisko cīņu» (Daniils Čehovskis, Matvejs

Medvedjevs, 1987). Grieķu—romiešu cīņa attīstījās paralēli profesionāļu un amatieru sportā.

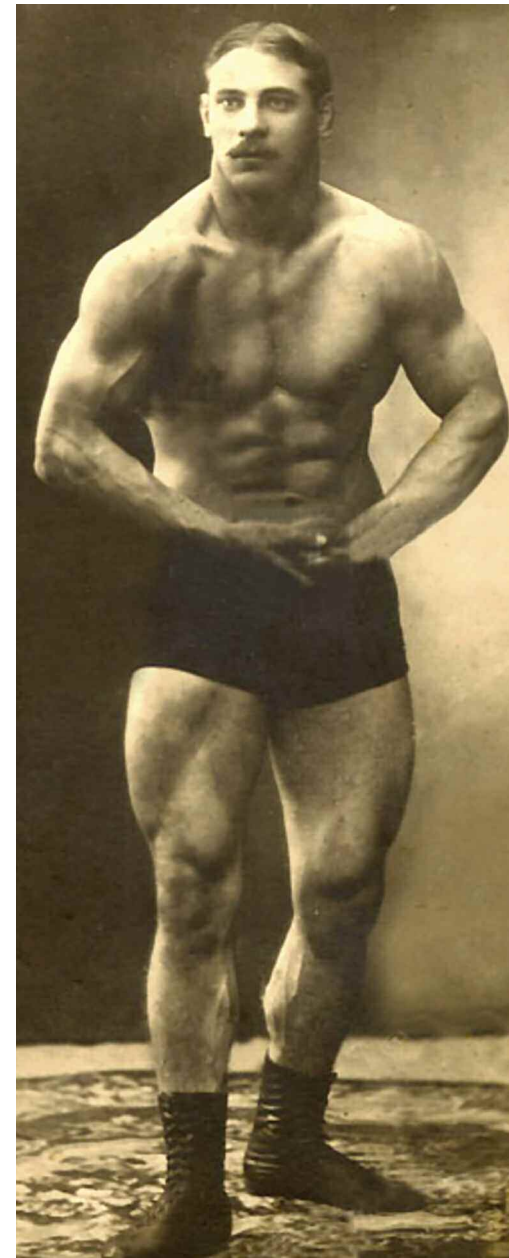
Vispirms par grieķu—romiešu cīņas profesionālo novirzienu. 19. gs. 80. gados Eiropas lielākajos cirkos arvien plašāku atsaucību iemantoja franču cīņa. Sākumā rīkoja visparastākās sacīkstes, vēlāk tās tika teatralizētas. Krievijā franču cīņu pirmo reizi demonstrēja Pēterburgā Činizelli cirkā 1894. gadā. Pirms tam cīkstoņu pāri sacentās vasaras dārzos, arī Vērmaņa parkā Rīgā. Alberts Salamonskis pēc 1894. gada nekavējoties ieviesa cīņas sportu Rīgas cirka programmā. Sākumā sacensībām bija izteikti akadēmisks raksturs. Pieaugot publikas interesei, Krievijas cirku čempionātu cīņas pārvērtās pastāvīgos programmu numuros. Rīgas cirka čempionātu rīkoja Viskrievijas sacensību mērogā. Tā kā Krievijas

meistari izrādījās ļoti spēcīgi, organizētāji prestiža nolūkos paplašināja sacensības starptautiskā mērogā. 1904. gadā Pēterburgas Činizelli cirkā sarīkoja pirmo starptautisko franču cīņas čempionātu. Pēc diviem trim gadiem to skaits strauji pieauga, kulmināciju sasniedzot pirms Pirmā pasaules kara. Tūkstošu tūkstoši gaidīja kārtējās cirka programmas beigas, jo desmitos vakarā sākās čempionāti. Tie ilga no trīs nedēļām līdz trim mēnešiem un ceļoja no pilsētas uz pilsētu. Publikas mīļulus cirka administrācija nodrošināja ar honorāriem. Interesi uzkurināja bulvāru prese, un cirku vairs nevarēja iedomāties bez pavasara čempionātiem galvaspilsētā un perifērijā (Dzenītis Ģ., 1981). Krievijas cirkos, kur savstarpēji sacentās visi dalībnieki un viena cīņa varēja ilgt stundām, skatītāju interese bija visu laiku jāuztur, un tas tika panākts ar dažādiem līdzekļiem. Cīkstoņus uz cīņu varēja izsaukt skatītāji, viņu kolēģi, kas nebija ielūgti uz čempionātu, pat cīkstoņi maskās, kas vēlējās palikt neatpazīti, piemēram, virsnieki un kursanti, kuriem nebija tiesību bez atļaujas piedalīties masu pasākumos. Cīņas notika bez svara kategorijām, tāpēc liela daļa cīkstoņu bija fiziski spēcīgi un demonstrēja pirmklasīgu tehniku. Saistībā ar lielo publikas interesi Krievijas cirkos 20. gs. sākumā vajadzēja «svaigu dzīvo spēku», un Latvija to bagātīgi piegādāja. Par ārzemniekiem Krievijas čempionātos daudzārt uzdevās latvieši.

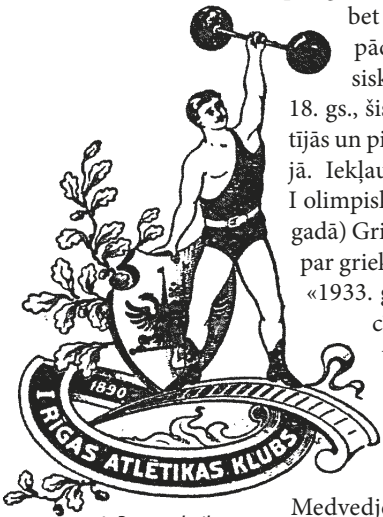
Bijušais padomju cirka cīkstonis, pazīstamais grieķu—romiešu cīņas cīkstonis un pasaules čempions Aleksandrs Mazurs (1981) raksta: «Starp vecākās paaudzes cīkstoņiem, ar kuriem man nācies tikties uz cīņas paklāja, bija daudz latviešu. Viņu vārdus šī sporta veida cienītāji atceras vēl šodien. Es kā aculiecinieks varu apgalvot, ka cirka cīkstoņu vidū bija vesela plejāde latviešu spēkavīru, par kuriem var rakstīt stāstus. Bet visspilgtākā figūra, par kuru jūsmoja ne vien skatītāji, bet arī cirka cīkstoņi un atlēti, noteikti bija Klemenss Buļš (1888—1953).»

Klemenss Buļš uzauga Latgalē, Kitkovas ciemā, kas atradies pāris verstu no Stiglovas ciema. Stiglovas puīši bieži mērojušies spēkiem ar kitkoviešiem. Tomēr viņi zināja, ka Klemenssam jāiet ar likumu, jo viņš bijis ārkārtīgi stiprs. Būdamis pēc dabas mierīgs,

labsirdīgs un nosvērts, viņš ciemu kariņos dalību neesot ņēmis. Ar laiku ciema kaušī bija palikuši drošāki un sākuši zoboties par flegmatisko un labsirdīgo puīsi. Reiz piecpadsmitgadīgais Klemenss sadusmojies, tomēr spēcīgās dūres darbā neesot laidis. Norāvis tuvākajiem četriem jokdariem cepures

Pasaules čempions Klemenss Buļš.
Viņa antropometriskie dati: augums — 181 cm, svars — 97 kg, krūšu kurvja apkārtmērs — 122 cm, bicepsi — 44 cm, kakls — 46 cm, viduklis — 92 cm, gurni — 70 cm.

1. Rīgas atlētikas kluba emblēma.

—120

un piegājis pie pirtiņas pagalmā. Pacēlis tās stūri un zem tā palicis cepures. Pēc tam vairākas stundas ar laužņu un sviru palīdzību jokdari cēluši pirtiņu uz augšu, lai dabūtu savas cepures. Ziņa par notikušo zibenīgi aplidojusi tuvākos ciemus, un Klemensa autoritāte uzreiz esot pieaugusi, jo spēku lauku cilvēki vērtēja un cienīja (Oļegs Burinskis, 2005).

Klemenss Buļš ģimenes trūcīguma dēļ devies pasaulē laimi meklēt, līdz nokļuvis Sibīrijā, Krasnojarskā. 18 gadu vecumā, strādādams Krasnojarskas dzelzceļa depo, viņš kopā ar darba biedriem sācis nodarboties ar smagatlētiķi. Viņi sacentušies savā starpā, un ar laiku Klemensam vairs nebija līdzinieku svaru celšanā, jostu cīņā un krievu aptvēriena cīņā.

Reiz Krasnojarskā viesizrādēs ieradies izcilais krievu atlēts Sergejs Jeļisejevs. Klemensu pārsteiguši un dziļi iespaidojuši atlēta priekšnesumi, un viņš ilgi meklējis iespēju tikties ar Jeļisejevu, beidzot tas viņam izdevies. Pēc Jeļisejeva ieteikumiem jauneklis sācis regulāri trenēties ar hantelēm.

Pēc gada Klemenss Buļš dodas uz Kurgānu un iestājas franču cīņas čempionātā. Tā viņš kļuva par profesionālu cīkstoni. Sākumā cirkā viņam neveicās, viņš bija cerējis, ka varēs cīnīties sev pazīstamajās jostu vai aptvēriena cīņās, bet nācās cīnīties viņam nezināmajā franču cīņā. Cirkā viņu pieņēma, un divus gadus viņš ceļoja, piedalīdamies čempionātos Sibīrijā, Urālos, Aizkaspijas apgabalā, Kaukāzā un Krievijas dienvidos. Pa šo laiku viņš bija ļoti apguvis grieķu—romiešu cīņas tehniku un taktiku, iepazīties ar dažādu tautu cīņu veidiem, kuru paņēmienus vēlāk arī plaši izmantoja.

Turkešānā vietējie cīkstoņi, izsaucot viens otru uz sacensībām, kā ķīlu savā vietā atstāja halātu. Abdulla Nijazs vairāk nekā desmit gadus nesāja vienu un to pašu halātu, jo neviens no pretiniekiem nespēja to iegūt. Taču Klemensam Buļšam tas izdevās. Par šo uzvaru Turkešānā viņam tika piešķirts Aizkaukāza apgabala čempiona nosaukums. Krievijas vidienē popularitāti Buļš iekaroja 1909. gadā, jo lieliski pārzināja cīņas tehniku, prata cīnīties efektīvi un skaisti, taktiski asi un drosmīgi. Bieži viņš pacēla uz pleciem cīkstoņus, kas bija daudzkārt

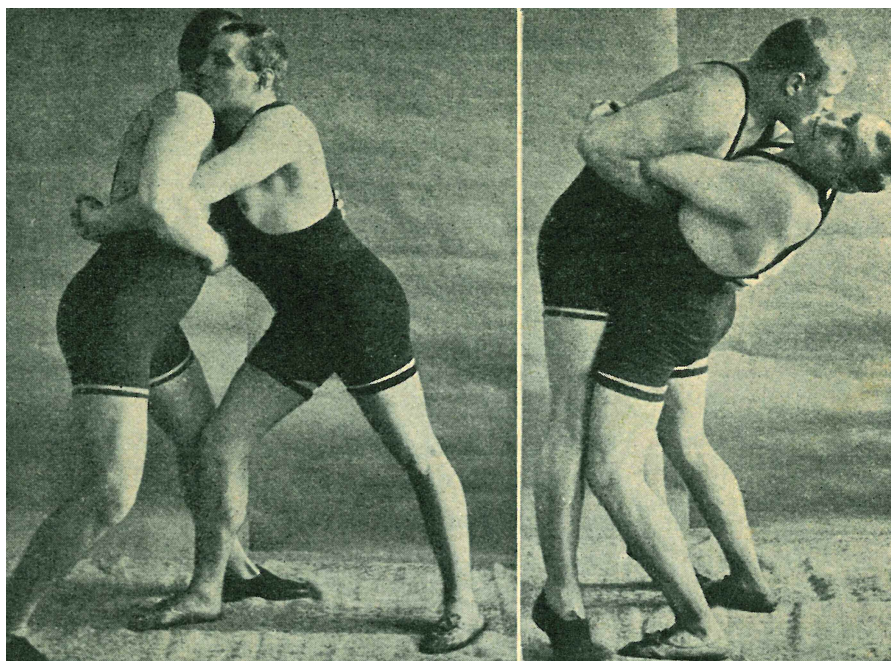
pārāki par viņu spēka, auguma un svara ziņā. Žurnālisti toreiz Buļu bieži salīdzināja ar Georgu Lūrihu, minot viņu māku vienādi labi plānot cīņu ar tehniskiem paņēmieniem, kas noslīpēti līdz akrobātiskai veiklībai un precizitātei. Daniils Čehovskis (1985) raksta, ka Buļš viņam stāstījis par savu treniņu metodiku. Sākumā viņš esot nodarbojies pēc atspēru hantēļu izgudrotāja Sandoņa, pazīstama angļu atlēta, sistēmas. Taču drīz esot tajā vilies un pārgājis uz fiziskās attīstības sistēmu, kuru bija izstrādājis ārsts Aleksandrs Anohins, kas pats bija labs sportists. Viņa fiziskās attīstības sistēma bija orientēta uz zināšanām par cilvēka ķermeņa anatomiju un pētīja muskuļu darbību svaru celšanā. Šī sistēma rekomendēja saudzējošu treniņu režīmu. A. Anohins brīdināja: «Ja mēs runājam, ka katru mūsu ķermeņa orgānu var attīstīt ar pakāpeniskiem vingrinājumiem, tad tas nenozīmē, ka ir jātrenējas līdz ģibonim.»

Divdesmitajos gados jau visā pasaulē slavenais atlēts Klemenss Buļš atbrauca paciemoties pie saviem novadniekiem. Protams, visi tuvākie kaimiņi bija sanākuši, lai sveiktu slavēto novadnieku. Visi vēlējās savām acīm redzēt atlēta milzīgā spēka apliecinājumu. Turpat dzirnavās stāvēja viena līdz divu pudu svaru bumbas. Klemenss dzirnavās paskatījies uz svaru bumbām un piegājis pie četrdesmit kilogramu maisa ar gaudiem. Pēc tam, paņēmis to aiz mezgla ar vienu roku tvērienā ar iekšējo uz leju, nedaudz paņūrcījies un rupīgi noblīvējis mezglu. Tad pēkšņi pacēlis maisu ar vienu roku, apmetot to gaisā tā, ka mezgls palicis lejā, bet tā apakša augšpusē. Tā viņš pastaigājies pa dzirnavām, turot maisu kā sveci vienā

Sengrieķu filozofs Sokrats (ap 496.—406. g. p.m.ē.) vēroja cīkstoņu sacensības. Visi bija sajūsmināti par kādu jaunieta, kas viegli uzvarēja savus pretiniekus. Viņam bija ļoti attīstīti muskuļi, skaists augums un seja. Viņš izstaroja spēku un veiklību. Sokrats ilgi lūkojās viņā, pēc tam, piegājis klāt un pieskāries viņa plecam, sacīja: — Bet tagad, lai es varu tevi ieraudzīt, pasaki kaut ko...

rokā otrādi apmestu. Visi zinājuši par Klemensa milzīgo spēku, bet ko tādu iztēloties neviens nebija varējis (Oļegs Burinskis, 2005). 1938. gadā, savā piecdesmit gadu jubilejā, Buļš pēdējo reizi izgāja cirka arēnā Suhumi. Vairāk nekā 30 gadu profesionālā cīkstoņa karjerā Buļš bija piedalījies daudzos desmitos čempionātu lielākajās pilsētās. Viņš ļoti augstu tika vērtēts kā cīkstonis un nekad nebaidījās par savu prestižu, neizvairījās no cīņas ar spēcīgākiem sportistiem. Pēc sportista karjeras Buļš līdz savai pēdējai dzīves dienai strādāja par cīņas sporta treneri. Lūk, ko par viņu kā treneri teicis daudzkārtējais PSRS čempions, XV olimpisko spēļu sudraba medaļas ieguvējs, PSRS nopelniem bagātais sporta meistars Salva Čihladze: «Uzskatu, ka Klemenss Buļš ir pati nozīmīgākā parādība grieķu—romiešu cīņā. Viņš ir mans elks un ideāls — gan kā sportists, gan kā cilvēks.»

Turpinājums 34. lpp.

Grieķu—romiešu cīņas paņēmieni.

Sākums 32. un 33. lpp.

Latvijā viens no pazīstamākajiem cīkstoņiem 20. gs. sākumā bija amatieris, bet vēlākajā laikā arī profesionālis grieķu—romiešu cīņas meistars un treneris Jānis Polis (1893—1953), par kuru Rita Apine (1999) savā pētījumā raksta: «Pagājušā gadsimta beigās Poļu ģimene pārcēlās uz dzīvi Rīgā. Vecākais dēls Jānis bija mantojis tēva spēku. Jānim bija astoņi gadi, kad Rīgā Ķeizara dārzā, Momiņo cirkā Puškina bulvārī un Salamonska cirkā uzstājās slavenais igauņu atlēts Georgs Lūrihs. Zēns gāja uz cirku par piecām kaņepēm, lai no «gaļorkas» noskatītos Rīgas puiku elka Lūriha cīņas, neizlaizdams nevienu čempionāta dienu. Pārnācis mājās, trenējās arī pats. Seja kopā dažādus smagus un cēla, cik spēki ļāva. Vēlāk kopā ar jaunāko brāli ģimnāzistu Pauli savas mājas pagalmā, malkas šķūnīti cilāja svaru bumbas. .. Jānis cīkstoņa gaitas sāka 16 gadu vecumā, kad 1909. gadā iestājās II Rīgas atlētu klubā. 96 kg smagais un 1 metru un 73 centimetrus garais Jānis pārējo atlētu — Jāņa Krauzes, Jāņa Leskinoviča, Jāņa Rozentāla, Jāņa Spuļa un Jāņa Burmeistersa — vidū kļuva par Mazo Jāni. Bet tas nekavēja viņu 1910. gadā ierindoties otrajā vietā Baltijas guberņu meistarsacīkstēs. Drīz vien interese par laušanos un svaru celšanu saveda kopā trīs Jāņus — grāmatvedi Krauzi, nākamo cara armijas virsnieku Leskinoviču un zemnieka dēlu Poli. Viņi 1912. gadā darbojās vāciskajā 1. Rīgas atlētikas klubā.»

1912. gadā Rīgas meistarsacīkstēs grieķu—romiešu cīņā uzvarēja 19 gadus vecais gaišmatis Jānis. Viņš, tāpat kā staltais Jānis Krauze, bija labākais svaru celšanā. Jānis Polis bija viens no aptuveni 40 cariskās Krievijas vienības dalībniekiem, kurus tvaikonis «Birma» aizveda uz V Stokholmas olimpiskajām spēlēm 1912. gadā. Jaunība un pieredzes trūkums viņam neļāva ieņemt kādu īpašu vietu 38 vīru konkurencē, tomēr Jānis pārliecinājās, ka ir dzimis cīņai. Un to viņš pierādīja tūlīt pēc atgriešanās, kad lika lietā Stokholmā redzēto un piedzīvoto, proti, jaunus cīņas paņēmienus «atslēgu» un «suplesu». 1912. un 1913. gadā Jānis kļuva par Baltijas meistaru. 1913. gadā I Viskrievijas olimpiskajās sacīkstēs Kijevā viņš atkal ir labākais, iegūstot arī absolūti labāko cīkstoņa nosaukumu. Gadu vēlāk šāda paša ranga sacīkstēs Rīgā tiek iegūta otrā vieta.

Pirmais pasaules karš sportošanai pārvilka svītru. Stiprinieki Jāņi izklīda kara ceļos. Jānis Polis kara gados, lai saglabātu sportisko formu, nodarbojās ar svarcelšanu. Pēc Latvijas Republikas izveidošanās sākās jauns posms grieķu—romiešu cīņas attīstībā. 1921. gada

22. februārī Rīgā notika starptautiskas sacīkstes smagatlētikā ar somu un igauņu sportistu piedalīšanos. Pēc tam sekoja pasaules čempionāts Helsinkos. Pēc divpadsmit gadiem Jānis atkal posās uz savām otrajām olimpiskajām spēlēm. Šoreiz, 1924. gadā, uz Parīzi. Olimpiskais turnīrs varēja kļūt par viņa zvaigžņu stundu, jo pirmajā cīņā pēc punktiem viņš gan zaudēja dānim E. Larsenam, bet tad sekoja uzvaras pār M. Curju (Itālija) un L. Potjēru (Beļģija). Par bronzas medaļu Jānim bija jātiekas ar ungāru R. Bado. Taču Jānis uz paklāja neizgāja, solidarizējoties ar pārējiem Latvijas cīkstoņiem un protestējot pret tiesnešu lēmumu R. Roņa un ungāra L. Kerestesa cīņā, piešķirot zaudējumu latviešu cīkstonim. Laikā no 1920. līdz 1925. gadam J. Polis kļuva par pieckārtēju Latvijas meistaru. Cīkstonis bija sasniedzis brieduma gadus un no pussmagās svara kategorijas pārgāja uz smago.

1926. gadā Jānis Polis 33 gadu vecumā atvadījās no amatieru sporta un pārgāja profesionāļu kārtā. Salamonska cirkā viņš nostājās blakus savam jaunības draugam Jānim Leskinovičam. Mazā Jāņa un Lielā Jāņa (Leskinoviča) cīņas trīsdesmitajos gados cirkā centās redzēt katrs krietns puika. Jāpiebilst, ka savas maskas noslēpumu (profesionālo un finansiālo) Jānis cieši glabāja. Arēnā Jānis Polis bija korekts, mierīgs

un nosvērts, liels partera un aizsardzības meistars. Viņa profesionālās cīkstoņa karjeras augstākais sasniegums — Eiropas meistara nosaukums. Turnīru cīņas, izbraukumi uz ārzemēm mijās ar Latvijas valsts vienības trenēšanu un darbošanos sporta biedrībā «Krauze». Kādu laiku viņš strādāja kā brīva līguma cilvēks Kara intendantūras pārtikas noliktavā. Kāds no vasaras mēnešiem tika pavadīts Jūrmalā — Bulduros.

Jānis palika dzimtenē. 1948. gadā uzsāka būvēt māju Pārdaugavā, Valentīnas ielā, un strādāja Rīgas Centrālajā tirgū. 1953. gada vasarā negaidīts kritiens no savas mājas sastatnēm traģiski noslēdza izcilā cīkstoņa mūžu.

20. gs. trīsdesmitajos gados Rīgas cirkā katru gadu marta beigās rikoja grieķu—romiešu cīņas čempionātus, kuri noslēdzās maija vidū. Saskaņā ar noteikumiem pirmais gājiens risinājās 21 minūti, ik pēc 7 minūtēm sekoja 2 minūšu pārtraukums. Ja šajā laikā nebija rezultāta, dalībniekiem piešķīra neizšķirtu un izziņoja nākamo gājienu citā dienā. Tā tiesnešiem un dalībniekiem tika atstāta iespēja pēc pašu ieskatiem pagarināt čempionātu, saintrīgējot skatītājus, un reizē iegūt papildu peļņu. Par uzvarētāju atzina to, kurš pretinieku noguldīja uz pleciem. Ja 2—3 sekunžu laikā paklājam piespiestais nevarēja piecelties, viņu atzina par uzvarētu. Protams, uzvarēts bija arī tas, kurš dažādu iemeslu dēļ padevās. Uzvaru atbilstoši noteikumiem fiksēja tad, ja tā bija panākta paklāja robežās. Lai novērstu ļaunprātības, aizliedza tādus paņēmienus kā pirkstu izgriešana, kājapķērieni stāvcīņā, kājas aizlikšana priekšā, belzieni pa krūtīm un «atslēga». Šo noteikumu pārkāpējiem izteica brīdinājumus un piezīmes. Pēc trim piezīmēm vainīgo diskvalificēja un partnerim piešķīra uzvaru. Pēc trīskārtējas diskvalifikācijas noteikumu pārkāpēju izslēdza no tālākajām sacensībām. Atsaucoties uz Vispasaules starptautiskās cīkstoņu savienības noteikumiem, tiesnešu kolēģijai bija tiesības uzlikt naudas sodu līdz 50 latu apmērā. Cīkstoņi tika brīdināti, ka bez ierunām jāpaklausa tiesnešu kolēģijas lēmumiem. Savstarpēji cīnījās daudzās reizēs, bet pieckārt zaudējušo no tālākajām sacensībām izslēdza. Cīkstoņi varēja arī labprātīgi atteikties no turpmākajam cīņām, bet tad to laikus vajadzēja paziņot tiesnešu kolēģijai. Čempionātu dalībnieki nedrīkstēja neko paskaidrot publikai. Ja cīkstonis cīņas laikā tikai aizsargājās, cīņu pārtrauca pēc 7 minūtēm un uzbrucējam piešķīra uzvaru. Izšķirošajos un revanša mačos pēc 30 minūtēm gājiena cīņa turpinājās bez pārtraukuma (G. Dzenītis, 1981).

Nobeigums nākamajā žurnāla numurā.

www.sargs.lv

Ložu šaušanā uzvar cēsnieki

Lai godinātu bijušā Zemessardzes (ZS) 27. kājnieku bataljona (KB) komandiera pulkvežleitnanta Mārta Berķa (bataljona komandēja no 1992. līdz 1996. gadam) piemiņu, pērn, 27. novembrī Amatas novada «Zīparkalna» karjerā norisinājās tradicionālās sacensības ložu šaušanā.

Šīs sacensības aizsākušās tālajā 1993. gadā, kad par godu ZS 27. KB dibināšanas gadadienai tika organizētas šaušanas sacensības. Toreiz savā starpā sacentās bataljona rotas, bet kopš 2005. gada sacensību dalībnieku skaits tiek paplašināts, katru gadu uzaicinot komandas no Nacionālo bruņoto spēku (NBS) Instruktoru skolas, Valsts policijas Vidzemes reģiona Cēsu un Limbažu iecirkņa, Cēsu pilsētas Pašvaldības policijas, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Cēsu un Limbažu ugunsdzēsības depo, kā arī apsardzes dienestu komandas.

Policijas komandas pārstāvis no Limbažu iecirkņa.

Kā parasti atsaucība bija liela, pavisam kopā sacensībās piedalījās desmit komandas, katrā komandā četri dalībnieki. Startēja komandas no NBS Instruktoru skolas, ZS 22. KB, kā arī Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Cēsu iecirkņa komanda un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Limbažu daļas komanda. ZS 27. KB četras rotu komandas šoreiz pārstāvēja bataljona zemessargus, jo profesionālā dienesta karavīri iesaistījās sacensību sekmīgā nodrošināšanā. Pirmās sacensības šīs bija Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Limbažu iecirkņa komandai. Pirmoreiz sacensībās piedalījās arī divas viesu komandas no Igaunijas Republikas zemessargu («Kaitsseliit»)

Tartu un Valgas teritoriālajām vienībām. Sacensību atklāšanas laikā ZS 27. KB komandieris majors Ainārs Rauza atzina, ka, pateicoties igauņu komandām, pulkvežleitnanta Mārta Berķa piemiņas sacensības ložu šaušanā ir kļuvušas par starptautiskajām sacensībām.

Sacensību mērķis bija veicināt sadarbību starp militārajām un valsts iestādēm Cēsu garnizona teritorijā, kā arī apzināt labākos ložu šāvējus.

Dalībnieki savā starpā sacentās četros vingrinājumos: šaušanā ar triecienšauteni, mašīnpistoli un pistoli. Visiem sacensību dalībniekiem kā saldais ēdiens bija ceturtais vingrinājums «Duelļi» — šo komandu divcīņu katru gadu gaida visi sacensību dalībnieki. Šis vingrinājums aizrauj, te parādās neizsīkstošais komandas gars un azarts.

Sacensības noslēdzās ar uzvarētāju apbalvošanu. Individuālajā vērtējumā vingrinājumā

VP VRP Cēsu iecirkņa komanda vingrinājumā «Duelļi».

LŠ (lauka šaušana) nepārspēti palika igauņi no Tartu teritoriālās vienības — pirmajā vietā ierindojās Sulevs Lomps, otrajā vietā — Kirsti Pāvens, aiz sevis atstājot Arni Banderu no Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Limbažu daļas.

Savukārt vingrinājumā TŠ (triecienšautene) uzvarēja vecākais zemessargs Valts Baumanis no ZS 27. KB. Otro vietu pārliecinoši izcīnīja Āre Eispū no Valgas teritoriālās vienības, trešajā vietā — vecākais zemessargs Māris Bērziņš no Zemessardzes 27. KB.

Arī vingrinājumā MP (mašīnpistole) viesu komandu pārstāvji no Valgas palika nepārspēti, līdz ar to pirmo un otro vietu ieguva Leo Libovs un Kirsti Pāvens, trešā

vieta štāba virsšeržantam Andrim Kalniņam no ZS 27. KB 1. kājnieku rotas.

Kopvērtējumā uzvarēja ZS 27. KB Štāba un apgādes rotas komanda (kaprālis Jānis Puriņš, kaprālis Māris Burga, kaprālis Māris Juškēvičs, vecākais zemessargs Valts

Baumanis), otrajā vietā atstājot «Kaitsseliit» Valgas teritoriālās vienības komandu (Leo Libovs, Kirsti Pāvens, Āre Eispū, Jānis Veskimets) un trešajā vietā — ZS 27. KB 1. kājnieku rotas komandu (štāba virsšeržants Andris Kalniņš, vecākais zemessargs Edmunds Kukarels, vecākais zemessargs Māris Bērziņš, zemessargs Santis Bērziņš).

Uzvarētāju komanda ieguva pulkvežleitnanta Mārta Berķa piemiņas sacensību ložu šaušanā ceļojošo kausu un puda gandarījumu par sīvā konkurencē izcīnīto uzvaru.

Sagatavojusi seržante **Aija Gaigala**,
ZS 27. KB Personālstāva nodaļas 3. klases speciāliste.
Foto — Aija Gaigala.

Labākie militārie izgudrojumi 2010. gadā

Tāpat kā katru gadu, arī šogad divi starptautiskā līmenī pazīstami ASV izdoti žurnāli — «Popular Science» un «Times» — publicējoši 2010. gada labāko tehnisko izgudrojumu sarakstus. «Popular Science» par ievēribas cienīgiem atzinis pārsvarā civilas nozīmes izgudrojumus, taču ir izcelti arī četri militārie izgudrojumi (sarakstā pavisam ir 100 pozīcijas), savukārt «Times» sarakstā ir iekļuvuši pieci izgudrojumi no militārās jomas (kopumā ir 50 pozīcijas). Labāko tehnisko izgudrojumu reitingu sastādītāji attiecībā uz militāro jomu vienprātīgi ir tikai vienā pozīcijā — par hiperskaņas raķeti «Boeing X-51A Waverider». «Popular Science» publikācijā atzinību kā labākais militārais izgudrojums 2010. gadā ir pelnījis Eiropas militārā transporta lidmašīna «Airbus A400M Grizzly», bezpilota orbitālā lidmašīna «Boeing X-37B», jaunā izlūkošanas sistēma un jau minētā hiperskaņas raķete «Boeing X-51A Waverider».

Lidmašīna «Airbus A400M Grizzly» savu pirmo lidojumu veica 2009. gada beigās, un saskaņā ar iepriekš plānoto grafiku tas notika ar gandrīz divu gadu novēlošanas. Lidmašīna ir paredzēta 37 t kravas pārvadāšanai, un no tās iespējams bez piezemesšanās izmest 16 t kravas. Kravas nodalījumā lidmašīna spēj pārvest divus triecienhelikopterus un 116 desantniekus. A400M maksimālais lidojuma ātrums ir 790 km/h, bet bez degvielas papildināšanas tā spēj pārvarēt 9300 km attālumu.

Hiperskaņas raķete X-51A savu pirmo lidojumu veica 2010. gada maijā, kad izmēģinājuma laikā tā tika palaista no bumbvedēja B-52 «Stratofortress». Šī raķete gaisā pavadīja 200 sekundes, attīstot ātrumu aptuveni 5800 km/h. Tiesa gan, lidojuma laikā tika konstatēta anomāla raķetes uzvedība, ko speciālisti nav

Hiperskaņas raķete «Boeing X-51A Waverider».

izskaidrojuši līdz šim brīdim. Respektīvi, visi tehniskie mezgli raķetei lidojuma laikā esot strādājuši štata režīmā, taču drīz pēc starta telemetriskie dati no raķetes nonākuši līdz vadības punktam ar novēlošanas vai nepienākuši vispār. Kad tika konstatēti kārtējie sakaru traucējumi, kas ilga vairāk nekā trīs sekundes, operatori deva signālu raķetei «X-51A» pašiznīcināties.

Orbitālais bezpilota lidaparāts (BPL) X-37B pirmo reizi pacēlās gaisā 2010. gada aprīlī, taču ASV militārie speciālisti plašākai publikai neatklāja, kādi bija aparāta pirmā izmēģinājuma mērķi. Visticamāk, orbitā

BPL X-37B.

tika pārbaudīta visu BPL borta sistēmu, ieskaitot vadības sistēmu, darbība. Arī vēlāk ASV Gaisa spēku pārstāvji atteicās komentēt, kādu uzdevumu veikšanai plānots izmantot orbitālo lidmašīnu. Tiek izteikti pieņēmumi, ka X-37B izmantos galvenokārt dažādu kravu nogādāšanai orbitā.

Novērošanas sistēmu komplekts «Gorgon Stare» ļauj bezpilota lidaparātu operatoriem novērot ļoti plašus Zemes virsmas laukumus. Jauno novērošanas sistēmu var vadīt vairāki cilvēki, nodrošinot, ka tiek novērota 3,2 km² platība un vienlaikus pavadīti 12 gaisa mērķi. «Gorgon Stare» ir aprīkota ar ļoti jaudīgiem sensoriem, kas ļauj veikt videofilmēšanu un uzņemt fotogrāfijas diennakts gaišajā un tumšajā laikā.

Žurnāla «Times» publikotajā labāko militāro izgudrojumu sarakstā ir iekļauta ierīce improvizēto spridzekļu iznīcināšanai, jaunās paaudzes eksoskelets, paaugstinātas drošības sprāgstviela, speciālas ēku sienu bruņas un, tāpat kā «Popular Science» sarakstā, — hiperskaņas raķete «Boeing X-51A Waverider».

Kompānijas «Sandia National Laboratories» jaunāko izgudrojumu — **improvizēto spridzekļu neitralizētāju** — ASV militārpersonas jau praktiski izmanto Afganistānā. Šīs ierīces mērķis ir atvieglot sapieru darbu, neitralizējot nemiernieku uzstādītos improvizētos spridzekļus. Atmiņšanas ierīce sastāv no ūdens rezervuāra, kurā ievietots neliels sprāgstvielas lādiņš. Inicējot sprādzienu, no ierīces izšaujas tieva, taču ļoti spēcīga ūdens strūkļa, kura

savukārt izraisa improvizētā spridzekļa iznīcināšanu. Kompānija «Sandia National Laboratories» jau ir saņēmusi pasūtījumu no Pentagona par 7000 atmiņšanas iekārtu piegādi. Līguma summa ir gandrīz 60 miljoni dolāru.

Kā otru labāko militāro izgudrojumu «Times» nosaukusi jaunākās paaudzes **eksoskeletu «XOS2»**, kuru kompānija «Raytheon» pirmo reizi prezentēja 2010. gada septembrī. Eksoskeletu galvenais uzdevums ir nodrošināt, lai karavīri varētu nest lielākus smagumus un no tā mazāk nogurtu. «XOS2» pēc būtības ir robotizēts kostīms, kas pirmkārt paredzēts karavīriem, kuri darbojas militārās loģistikas jomā, katru dienu piegādājot visdažādākās kravas. «XOS2» sver aptuveni 70 kg, un, uzvelkot šo eksoskeletu, karavīrs spēj bez vismazākās piepūles pacelt 90 kg smagu kravu. Pašlaik «Raytheon» speciālisti strādā pie trešās paaudzes eksoskeleta — «XOS3» izstrādes. Jaunais robotizētais kostīms būs vieglāks, drošāks ekspluatācijā un mobilāks.

2010. gada augustā ASV armijas inženieri sertificēja **jaunu sprāgstvielas veidu — «IMX-101»**, ar kuru tuvākajā nākotnē plānots aizstāt municijā izmantojamo tradicionālo trinitrotololu (TNT) jeb trotilu. Vispirms jauno sprāgstvielu pildīs 155 mm šāviņos M795. Lai gan «IMX-101» raksturlielumi līdzinās TNT, tomēr jaunā sprāgstviela ir ievērojami drošāka pret triecieniem. Piemēram, ja ar «IMX-101» pildīts šāviņš nejausi nokrīt zemē, tam nedraud detonēšana.

Par novatoriskām «Times» atzinis arī tā sauktās **bruņutapetes**, kas izstrādātas, lai padarītu drošākas telpu sienas, griestus un grīdas. Jaunais materiāls izgatavots no polimēru diegiem, veidojot savdabīgu blīvu aizsargplēvi. Ja ar šo materiālu tiek noklātas betona ēku konstrukcijas, tās spēj aizturēt šķembas, turklāt telpas kļūst ievērojami izturīgākas pret sprādziena viļņa vai zemestrīces izraisītiem bojājumiem. Tiesa gan, tehnoloģija, kā jāveic «bruņutapešu» piestiprināšana pie telpu iekšējām plāknēm, tiek turēta slepenībā. Jaunā materiāla efektivitāte ir pierādīta vairākos izmēģinājumos, un to veiksmīgo iznākumu apstiprina arī Pentagona neseno pieņemtais lēmums izmantot «bruņutapetes» ārvalstīs esošo ASV militāro bāzu nostiprināšanai.

Karavīrs, ietērpts eksoskeletā «XOS2», trenējas smagumu celšanā.

Pēc ārvalstu preses materiāliem sagatavoja
kapteine **Vizma Kalčeva**.

 Tēvijas Sargs

Tēvijas Sargs

Latvijas armijas tradīciju atjaunotājam aizejot

(1925—2010)

Ēriks Ērihs Priedītis dzimis 1925. gada 3. jūlijā Rīgā.

Atvaļināts virsnieks, skautu vadītājs, sporta un sabiedrības darbinieks. Skautu organizācijā darbojies kopš 1932. gada. 1943. gadā beidzis Rīgas Raiņa vidusskolu. Dienējis vācu armijā. Vācijā no 1944. gada.

Vācijā un ASV bijis roveru (vecākā skauta pakāpe) virsaitis. Skautu augstāko vadītāju kursu (Gilvela) direktors. Latvijas skautu priekšnieks ASV, Kanādā un Austrālijā laikā no 1979. līdz 1986. gadam. ASV ievēlēts par Etnisko skautu padomes priekšsēdētāju (1977—1985). Vairākkārt pārstāvējis latviešu skautus starptautiskos forumos.

Latviešu pārstāvis starptautiskajā YMCA organizācijā. Vācijā sastādījis un vadījis volejbola un basketbola komandas, kuras piedalījās 1955. gada YMCA pasaules meistarsacīkstēs Parīzē, kur latviešu vienība izcīnīja 1. vietu volejbolā. Vācijā latviešu Sporta pārvaldes prezidija loceklis. 1954. un 1956. gadā latviešu Eiropas meistarsacīkšu basketbolā organizācijas komisijas loceklis un sacīkšu komitejas sekretārs. ASV latviešu virsnienu apvienības biedrs. 1979. gadā nodibinājis un izveidojis ASV krātuvi skati «Latvijas karavīrs», kas ir lielākā un plašākā karavīru piemiņas lietu un formas tērpu krātuve. Ir eksponāti no strēlnieku laika līdz Otrā pasaules kara beigām. Latvijas Nacionālajā aizsardzības akadēmijā iekārtojies patstāvīgu ekspozīciju no savas ASV vāktās kolekcijas, iespēju robežās to papildinot. Bija Latviešu virsnienu apvienības prezidija žurnāla «Kadets» tehniskais redaktors 14 izdevumiem.

1989. gadā atgriezās uz patstāvīgu dzīvi Latvijā. 1991. gadā sāka darboties Aizsardzības ministrijā par ministra padomnieku. Pēc tam — Latvijas bruņoto spēku komandiera un štāba priekšnieka padomnieks. No 1992. līdz 2000. gadam konsultējis visas bruņoto spēku un Nacionālo bruņoto spēku militārās parādes. 1998. gadā pēc viņa ierosinājuma tika atjaunotas Lāčplēša dienas parādes visos garnizonos. Ieviesis un atjaunojis Latvijas armijas tradīcijas. Izraudzīts par Simbolikas komisijas locekli. 1996. gadā sarakstījis un izdevis grāmatu «Latvijas valsts apbalvojumi un Lāčplēši». Sagatavojis projektu par Latvijas valsts apbal-

vojumiem un to atjaunošanu, ar ko iepazīstinājis toreizējo Valsts prezidenti Vairu Viķi-Freibergu un Triju Zvaigžņu ordeņa domi. Uz Latvijas valsts 80. gadadienu (1998. gadā) izstrādājis NBS vispārējo zīmi (logo). Viņš bija Latvijas aizsardzības ASV darba grupas darbinieks. Kopš 1999. gada — Simbolikas, atribūtikas un heraldikas komisijas priekšsēdētāja vietnieks, Brāļu kapu komitejas padomes loceklis. Uz Latvijas kara flotes 85. gadadienu (2004. gadā) sarakstījis un izdevis grāmatu «Latvijas kara flote no 1919. līdz 1940. gadam». Publicējis rakstus par sporta, skautu un militārās vēstures tematiku. Par nopelniem Otrajā pasaules karā apbalvots ar Vācijas Dzelzs krusta II šķiru un citiem kauju apbalvojumiem. Par nopelniem Latvijas labā 2009. gadā Latvijas prezidents Priedīti ir apbalvojis ar Viestura ordeņa ar šķēpiem V šķiru. Pēc gada, 2010. gada 13. novembrī, viņš pievienojies lielajiem mūžības karotāju pulkiem.

Sagatavošanā palika grāmatas «Latvijas armijas pulku un militāro iestāžu nozīmes» un «Latvijas armijas pulku vēstures».

Sagatavojis Gunārs Kušķis.

Neaizmirsti abonēt!

Militāro žurnālu «Tēvijas Sargs» var abonēt
«Latvijas pasta» nodaļās.

Abonēšanas cena 1 mēnesim — Ls 0,50
 6 mēnešiem — Ls 3,00
 12 mēnešiem — Ls 6,00

Ārvalstīs militāro žurnālu «Tēvijas Sargs» var abonēt pie redakcijas pārstāvjiem.

Abonēšanas cena EIROPĀ
 12 mēnešiem — 41,00 eiro
 ASV
 12 mēnešiem — 68,00 ASV dolāri
 KANĀDĀ
 12 mēnešiem — 70,00 Kanādas dolāri
 AUSTRĀLIJĀ
 12 mēnešiem — 73,00 Austrālijas dolāri

Tuvāku informāciju par abonēšanu ārvalstīs lūdzam skatīt žurnāla interneta mājaslapā www.sargs.lv.
Tā uzzināma, arī zvanot pa tālruni 67335391 vai rakstot uz e-pastu: redakcija@sargs.lv

www.sargs.lv

N r . 1 | T Ē V I J A S S A R G S | J A N V Ā R I S | 2 0 1 1

ISSN 14075040

9 771407 504002 01

Janvāris, 1 (137)2011 • Cena Ls 0,60